

תורה אור • פרשת וארא • מאמר 5

ביאור על הני"ל

ביאור הדברים שלעיל

יציאת מצרים והכניסה לארץ מתארות כיצד הבנה נעשית לרגש מורגש, וכיצד היא עולה אף למעלה מכך. הרגשות נמצאים "במצרים" — במצב של עיבור בגרון הצר שבין המוח ללב — עד שקול התורה שבכתב מביא אותם ללידה ולשמחה; לאחר מכן "הארץ", התורה שבעל פה, שהיא מלכות, רחבה בהבנה ומקום גילוי רצון ה' בהלכה, מתרוממת להיות כתר, בביטול שלמעלה אף מתענוג מורגש.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/vaeira/5

הנקודה

יציאת מצרים והכניסה לארץ מתארות כיצד הבנה נעשית לרגש מורגש, וכיצד היא עולה אף למעלה מכך. הרגשות נמצאים "במצרים" – במצב של עיבור בגרון הצר שבין המוח ללב – עד שקול התורה שבכתב מביא אותם ללידה ולשמחה; לאחר מכן "הארץ", התורה שבעל פה, שהיא מלכות, רחבה בהבנה ומקום גילוי רצון ה' בהלכה, מתרוממת להיות כתר, בביטול שלמעלה אף מתענוג מורגש.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

ביאור זה מציג את שורשי המאמר שלפניו במונחים קבליים: היחודים של אבא ואמא ושל ז"א ונוקבא. מצרים היא "מצר מיי" – הגרון הצר שדרכו עוברת ההשגה כדי להיעשות לרגש; שם המוחין אינם לא שכל ולא רגש, אלא מצומצמים למצב כלתי מפותח, שהאריז"ל מכנה עיבור, ופרעה, אחורי העורף, עומד על הצינור ומעכב את הלידה. יציאת מצרים היא הלידה: הקול העולה מן הגרון, בקריאת התורה שבכתב בקול, מוציא את הרגשות לידי שמחה – "אהבה בתענוגים". התורה שבכתב נובעת מחכמה, ולכן אותיותיה הקבועות רק רומזות לחכמתה. הארץ היא התורה שבעל פה, שמקורה בבינה ובמלכות: כשם שעורו של צבי גדל עם בשרו, כך דבריה מתרחבים עם ההבנה, ופסקי ההלכה שלה מגלים את רצונו העליון של ה', שלמעלה מחכמה. אף שהיא עוסקת בעניינים גשמיים, ה' "נשא את ידו" כדי להעלותה להיות "עטרת כעלה", והביטול שבה, שאינו מורגש, נעלה אף מהשמחה המורגשת. מכיוון שהמוח מתחדש בכל יום, יציאת מצרים צריכה להתרחש בכל יום.

מבנה

1	השורשים בקבלה
המאמר שלפניו עוסק ביחודים של אבא ואמא ושל ז"א ונוקבא. מצרים היא "מצר מיי", הגרון הצר; פרעה, העורף, עומד על הנהר; ויציאת מצרים היא התפשטות המוחין בגוף והגעתם למלכות, הארץ הרחבה.
2	הגרון שבין המוח ללב
ההבנה מולידה אהבה, והגרון הוא המתווך שבו השכל מצטמצם ונעשה לרגש – אינו זה ואינו זה, והוא צר משניהם. למעלה, יסוד אימא מסתיים בחזה של ז"א, ובגרון מצטמצמים חמישים שערי בינה למצב של קטנות.
3	חרן, עיבור ופרעה
הגרון הצר והכלתי מפותח הוא חרן, מקור הדין, כשם שילד אינו יכול לשאת דבר המנוגד לרצונו. זהו מצב של עיבור: אהבה ויראה מוחזקות בהסתר בגרון, ואילו פרעה, הרצונות הזרים, דורך על הצינור ומעכב את הלידה.
4	לידה, קול ושמחה
יציאת מצרים היא לידה: הקול העולה מן הגרון מוציא את הרגשות החוצה, והלידה שלהם היא שמחה, כנסת ישראל, "אהבה בתענוגים" – המלכות הפנימית שנבנית מן הממד הפנימי של ז"א. הקול הוא קריאת התורה שבכתב, מקרא.
5	התורה שבכתב: חכמה ברמזים
התורה שבכתב נובעת מאבא, חכמה, שאפשר רק לרמוז עליה. אפילו צורות האותיות – אל"ף, בי"ת, גימ"ל – מראות כיצד השפע יורד, וסיפורי התורה אינם אלא הלבוש שלה. מכיוון שחכמתה נרמזת בלבד, אסור להוסיף אפילו אות אחת.

התורה שבעל פה נובעת מאימא וממלכות: דבריה מתרבים עם ההבנה, כמו עורו של צבי הגדל עם בשרו — מפסוק אחד עד מסכת שלמה. רק מלכות משתנה בגודלה עם האור, וכליה בטלים לחלוטין; לכן התורה שבעל פה נעלית אף משמחה מורגשת, ו"הבאתי אתכם אל הארץ" בא אחרי "והוצאתי אתכם".

צבי הוא רצון: פסקי ההלכה של התורה שבעל פה מגלים את הרצון העליון, שלמעלה מחכמה, ולכן הנמוך ביותר נעשה "עטרת בעלה". ידו הרמה של ה', זרועותיו של אריך אנפין, מעלה את מלכות מעל הראש, והארץ שניתנה לאבות היא ירושה של ביטול נסתר שאינו מורגש.

בכל יום הרגשות מתחילים במצרים. קריאת התורה שבכתב, יחד עם חבלי הלידה של הכאב על האלוקות הנסתר מן הלב, מביאה אותם ללידה כשמחה, אהבה ויראה, ומכניעה את הכוחות החיצוניים; לאחר מכן התורה שבעל פה מביאה את האדם אל הארץ. מכיון שהמוח מתחדש בכל בוקר, כך גם יציאת מצרים.

מושגים

התורה שבכתב והתורה שבעל פה תורה שבכתב ותורה שבעל פה
התורה שבכתב היא חכמה (אבא): אותיות קבועות שרק רומזות. התורה
שבעל פה היא בינה ומלכות: דבריה מתרחבים עם ההבנה ומגלים את רצון
ה' בהלכה.

ארץ צבי ארץ צבי
התורה שבעל פה ומלכות: "צבי" שעורו גדל עם בשרו, וארץ שבה מתגלה
צבי — הרצון העליון.

אשת חיל עטרת בעלה אשת חיל עטרת בעלה
מלכות, הספירה הנמוכה ביותר, שה' מעלה ב"ידו הרמה" להיות כתר מעל
ז"א, משום שהרצון העליון מתגלה בה.

ביטול ביטול
כלי המלכות בטלים לחלוטין לפני האור, ולימוד התורה שבעל פה הוא
ביטול שלם כל כך, שאינו מורגש אפילו; הוא נעלה משמחה מורגשת.

מצר מ"י מצר מ"י
קריאת מצרים כרמז לצמצום של מ"י, חמישים שערי בינה: השכל נלחץ
בגרון בדרכו להיעשות לרגש.

הגרון גרון
המתווך ההופך שכל לרגש: אינו מוח ואינו לב, והוא צר משניהם; הוא גם
מקור הקול המוציא את הרגשות החוצה.

עיבור ולידה עיבור ולידה
רגשות המוחזקים בהסתר בגרון נמצאים "בעיבור"; כשהם יוצאים בגלוי
בלב הם "נולדים" — וזוהי יציאת מצרים והשמחה.

קטנות וגדלות קטנות וגדלות
המצב הצר שממנו יונקים הדין והכוחות החיצוניים, לעומת המצב המיושב
והבשל שאין להם בו אחיזה.

קטע 1 • 11-3

השורשים בקבלה

1 ביאור על הנ"ל

ביאור על האמור לעיל.

כותרת זו מציינת שמה שבא בהמשך הוא ביאור למאמר שקדם לו בתורה אור, על פרשת וארא. הביאור חוזר לרעיונות שבמאמר ומציג את שורשיהם בלשון הקבלה ובעבודת האדם את ה'.

2 להבין שרשי הדברים הנ"ל. הנה כללות כל הדברים הנ"ל הוא ע"פ לשון הקבלה ענין יחוד וזיווג דא"א וזו"נ. ולבאר הדברים בפרטות הוא שלמעלה בחי' מצרים הוא מצר מי.

כדי להבין את שורשי הדברים שנידונו לעיל: באופן כללי, כל הדברים שנידונו לעיל הם, בלשון הקבלה, ענין הייחוד והזיווג של אבא ואמא (חכמה ובינה), ושל ז"א (המדות) ונוקבא (מלכות). ולבאר את הדברים בפרטות: למעלה, בחינת מצרים היא מיצר מי.

המאמר מציג את הנידון במאמר הקודם במונחים קבליים: מדובר בשני ייחודים — של אבא ואמא, הספירות השכליות חכמה ובינה, ושל ז"א ונוקבא, הספירות הרגשיות ומלכות. לאחר מכן הוא מתחיל בשם מצרים, הנקרא "מיצר מי". "מי", כפי שמוסבר בפסקה 10, מייצג את בינה ואת חמישים שעריה.

פ"י כי מבואר בלק"ת פ' וישב (ד"ה ועתה נבאר סוד יוסף) כי הגרון נק' ארץ מצרים

כלומר: מבואר בלקוטי תורה [של האריז"ל], פרשת וישב (בקטע הפותח במילים "ועתה נבאר סוד יוסף"), שהגרון נקרא "ארץ מצרים".

המקור הוא לקוטי תורה של האריז"ל על פרשת וישב, שבו הגרון נקרא "ארץ מצרים". הגרון הוא המעבר הצר שבין הראש לגוף, ולכן הוא מתאים לשם "מיצר".

כי הוא מקום יותר צר שבכל האדם כי הלא ג' מוחין ברדתו ובהתפשטותו למטה בגוף שם מתרחבים לכל רוחב הגוף בג' קוים.

כי הוא המקום הצר ביותר בכל האדם. שהרי שלושת המוחין, כשהם יורדים ומתפשטים למטה בגוף, מתרחבים שם לכל רוחב הגוף, בשלושה קוים.

לאחר שהמוחין יורדים לגוף, שלוש הבחינות חכמה, בינה ודעת מתפשטות לכל רוחבו. הן מתפשטות בשלושה קוים — ימין, שמאל ואמצע — על פי הקבלה.

אמנם כהיותם בגרון דהיינו כרדתם מהראש להגרון קודם התפשטותם בגוף שם הם במקום צר עד קצה האחרון ושם הוא סוד מצרים ומהאחוריים היה יניקת מצרים.²

אבל כשהם נמצאים בגרון, כלומר כשהם יורדים מהראש אל הגרון, לפני התפשטותם בגוף, הם נמצאים שם במקום צר עד הקצה האחרון. שם מצוי סוד מצרים, ומאחוריים יניקה מצרים.

בדרכם למטה מן הראש, לפני שהם מתפשטים בגוף, המוחין חייבים לעבור דרך הגרון, המקום הצר ביותר; זהו סודה הפנימי של מצרים. הקליפה של מצרים, כוח ההסתר המתנגד לקדושה, יניקה מן ה"אחוריים" של המעבר הצר הזה, כלומר מן הצד החיצוני שלו.

3 וזה ענין פרעה אותיות הערף.³ וזהו ופרעה עמד על היאור.⁴ כי היאור הוא יסוד דאימא הנמשך דרך הגרון עד חזה דז"א וכו' מלובש מוח הדעת. ופרעה שהוא הערף בחי' גרון עומד על היאר ממש.

וזהו עניינו של פרעה, ששמו מורכב מאותיות "העורף". וזהו "ופרעה עמד על היאור": היאור הוא יסוד של אימא, הנמשך דרך הגרון עד לחזה של ז"א, ובתוכו מלובש מוח הדעת. פרעה, שהוא העורף, בחינת הגרון, עומד ממש על היאור.

לפרעה יש אותן אותיות כמו "העורף", החלק האחורי של הצוואר, ולכן הוא מייצג את הגרון מצד העורף. ה"יאור" שבפסוק הוא יסוד של אימא, הערוץ של בינה העובר דרך הגרון עד לחזה של ז"א ונושא את מוח הדעת. העובדה שפרעה "עומד עליו" פירושה שהצוואר מונח ממש על הערוץ הזה.

וענין יצ"מ הוא יציאת המוחין ממצר הגרון בהתפשטות בגוף ומשם הם נמשכים בבחי' מל' שהיא ארץ טובה ורחבה⁵ מקום רחב. משא"כ הגרון הוא בחי' מצרים מקום צר כנ"ל:

עניין יציאת מצרים הוא יציאת המוחין מהמצר שבגרון, כשהם מתפשטים בגוף; ומשם הם נמשכים בבחינת מלכות, שהיא "ארץ טובה ורחבה", מקום רחב. ואילו הגרון הוא בחינת מצרים, מקום צר, כנזכר לעיל.

במובן הפנימי, יציאת מצרים היא יציאת המוחין מהגרון הצר והתפשטותם בגוף. משם הם נמשכים למלכות, המכונה "ארץ טובה ורחבה" על שם הבטחת ה' להוציא את ישראל ממצרים אל ארץ כזאת; ואילו הגרון הוא "המקום הצר", מצרים.

קטע 2 • 41-11

הגרון שבין המוח ללב

4 וביאור הדברים הנה תחלה צ"ל מהו ענין הגרון הנקרא ארץ מצרים דקדושה. וענינו הוא שהוא בחי' ממוצע שלהיות המשכת המוחין מן הראש ללב הוא ע"י אמצעות הגרון דוקא.

ביאור הדברים: תחילה יש להבין מהו ענינו של הגרון, הנקרא "ארץ מצרים" דקדושה. ענינו הוא שהוא בחינת ממוצע, שכן המשכת המוחין מן הראש אל הלב נעשית דווקא באמצעות הגרון.

לפני שהמאמר מסביר את יציאת מצרים, הוא מסביר מהו הגרון מצד הקדושה — "ארץ מצרים" הקדושה. הגרון משמש חוליית מעבר: כל מה שהראש מעביר אל הלב חייב לעבור דרכו.

פ"י עדי"מ באדם כשמתהפך מהשכל למדה. דהיינו שמהשכל שמבין איך שאותו דבר הוא טוב. נתהווה מזה אצלו אהבה ותשוקה לאותו הדבר.

כלומר, למשל, אצל אדם, כאשר השכל הופך למידה: מן ההבנה השכלית שדבר מסוים הוא טוב, מתהוות בו אהבה ותשוקה לאותו הדבר.

הדוגמה היא מחווייתו האישית של האדם: כשהוא מבין שדבר-מה הוא טוב, מתעוררות בו אהבה ותשוקה אליו. השכל נעשה רגש, ובהמשך יתבאר שהגרון הוא המקום שבו מתרחש המעבר הזה.

5 והנה האהבה שנתהווה אצלו שיאהוב אותו דבר הוא מחמת הבנת שכלו שהשיג תחלה בשכלו איך שאותו דבר הוא טוב לפניו ועי"ז נולדה אצלו מדת האהבה לאהוב לאותו דבר.

האהבה שנוצרה בו, כך שהוא אוהב את אותו הדבר, נובעת מהבנתו השכלית: תחילה הוא תפס בשכלו כיצד אותו דבר טוב עבורו, ומתוך כך נולדה בו מידת האהבה לאותו דבר.

האהבה המתוארת כאן אינה שרירותית, אלא נובעת מהבנה. תחילה השכל תופס שהדבר טוב עבורו, והתפיסה הזאת מולידה את מידת האהבה.

וזהו ענין התהפכות השכל למדה דהיינו שמבחי' השכל שהשיג תחלה בשכלו איך שאותו דבר טוב נמשך המשכה ללב ונתהפך לבחי' מדה היא מדת האהבה

וזהו פירוש הפיכת השכל למידה רגשית: מן הבחינה השכלית, שבה הוא תפס תחילה בשכלו כיצד אותו דבר טוב, נמשכת השפעה אל הלב, והיא הופכת לבחינה של מידה רגשית — מידת האהבה.

זהו פירוש הביטוי "הפיכת השכל לרגש". ההשגה נמשכת מן השכל אל הלב, והופכת לדבר מסוג אחר — לרגש של אהבה.

שנולדה בלב מהשכל שבמוח שהולדה זו של המדה הוא מהשכל שנמשך ממוח ללב ונעשה מזה אהבה אי"כ מתהפך השכל למדות.

שנולדה בלב מן השכל שבמוח. מאחר שהולדת המידה הזאת נובעת מן השכל שנמשך מן המוח אל הלב ונעשה לאהבה, הרי שהשכל הופך למדות.

מכיוון שהאהבה נולדת מן השכל שהגיע אל הלב, המאמר מסיק שהשכל עצמו הופך למדות. לשון "הולדה" מכינה את הקרקע לדימוי ההיריון והלידה שבהם נעשה שימוש בהמשך המאמר.

6 והנה זהו בחי' צמצום לגבי השכל שיתהפך למהות אחר ממש שנעשה מדה וע"ז יש בחי' ממוצע המחבר המוח עם הלב והוא הגרון שהוא הממוצע הגורם שיהיה התהפכות השכל למדה ויתחברו המוח עם הלב.

הרי זה צמצום ביחס לשכל: עליו להפוך למהות אחרת לגמרי, ולהיעשות מידה. לשם כך יש ממוצע המחבר את המוח עם הלב, והוא הגרון. זהו הממוצע הגורם לשכל להפוך למידה ומחבר בין המוח ללב.

כדי שהשכל יהפוך לרגש, עליו לעבור מעין צמצום: לצאת ממהותו ולהיעשות לדבר אחר. שינוי כזה מצריך גורם מתווך המחבר את המוח ללב, והגורם המתווך הזה הוא הגרון.

והיינו שבגרון יש בחי' הקנה שנק' שר המשקים (והוושט הוא שר האופים כמ"ש במ"א)⁶ שממשיך שפע יסוד המים ולחלוחית שבמוח אל הלב כי כל בחי' קנה הוא ענין המשכה מלמעלה למטה.

כלומר, בגרון יש בחינה של קנה הנשימה, הנקרא "שר המשקים" (והוושט הוא "שר האופים", כפי שנתבאר במקום אחר), הממשיך אל הלב את זרימת יסוד המים ואת הלחלוחית שבמוח. שכן כל בחינה של קנה עניינה המשכה מלמעלה למטה.

בגרון יש שני צינורות. קנה הנשימה נמשל ל"שר המשקים" מסיפור יוסף, מפני שהוא מעביר אל הלב את הלחלוחית המימית שבמוח; והוושט נמשל ל"שר האופים". כל קנה, כלומר צינור, הוא ערוץ הממשיך מלמעלה למטה.

כמו קנה חכמה קנה בינה⁷ והוא בחי' הממוצע לחבר שפע השכל שבמוח להתפשט בבחי' מדה בלב.

כמו שנאמר: "קנה חכמה, קנה בינה". והוא הממוצע המחבר את שפע השכל שבמוח, כדי שיתפשט בלב בבחינת מידה.

הפסוק מובא בזכות המילה "קנה": לרכוש חכמה פירושו להמשיך אותה לתוך האדם, ואותה מילה מציינת גם את הצינור. בדומה לכך, קנה הנשימה מחבר את שפע השכל שבמוח אל הלב, שם הוא מתפשט ונעשה לרגש.

והנה ענין בחי' ממוצע הזה בין השכל למדה הרי אינו לא מהות שכל ולא מהות מדה.

והנה, הממוצע הזה שבין השכל למידה אינו ממהות השכל ואינו ממהות המידה.

כעת הטקסט מגדיר במדויק את הגורם המתווך: אין הוא שכל ואין הוא רגש. החלקים הבאים מבהירים זאת באמצעות השוואה לשלבים שלפניו ואחריו.

ר"ל דקודם שנמשך השכל בבחי' הגרון בהיותו עדיין במוח הוא בחי' מהות שכל בתכלית והוא רק היותו משיג איך שהדבר טוב.

כלומר, לפני שהשכל נמשך בבחינת הגרון, בעודו עדיין במוח, הוא כולו ממהות השכל, וכל עניינו הוא ההשגה שהדבר טוב.

לפני שההשגה נכנסת לגרון, כשהיא עדיין במוח, היא שכל טהור. אין בה אלא הכנה שהדבר טוב.

וכן לאחר שמתהפך השכל לגמרי למהות מדה (שהוא לאחר שמסתיים יסוד אימא בחזה כדלקמן) אז השכל נעשה מהות מדה⁸ לגמרי ומגדיל המדה וזהו בחי' התפשטות והרחבה.

וכן לאחר שהשכל כבר הפך לגמרי למהות של מידה — כלומר, לאחר שיסוד אימא מסתיים בחזה, כפי שיתבאר להלן — השכל נעשה כולו ממהות המידה ומגדיל אותה. זוהי בחינת ההתפשטות וההתרחבות.

לאחר שהשכל נעשה לגמרי לרגש — במונחים קבליים, כשיסוד אימא מסתיים בחזה, כפי שיוסבר בפסקה 8 — השכל כולו רגש ומגדיל את המידה. זוהי "התפשטות והתרחבות". הערת קה"ת מוסיפה, על פי ספר המאמרים תרע"ב, שהשינוי נעשה באמצעות פרסא בין המוחין למידות, כך שאור המוחין מגיע בצורה אחרת, בדומה למהות המידות.

אך בהיות השפע בחי' הממוצע שהוא הגרון דהיינו כשמתצמצם השכל להתהפך לבחי' מדה וקודם התהפכותו שעדיין לא נתהפך ממש כ"א הוא מתצמצם להתהפך אז הוא בחי' גרון. שהגרון אינו לא ממהות מוחין שבראש.

אבל כאשר השפע נמצא בבחינת הממוצע, שהוא הגרון — כלומר, כשהשכל מצמצם את עצמו כדי להפוך לבחינת מידה, ולפני שהתהפך, כשעדיין לא הפך בפועל אלא הוא מצמצם את עצמו כדי להתהפך — זוהי בחינת הגרון. שכן הגרון אינו ממהות המוחין שבראש

בין שני השלבים נמצא הגרון: השכל מצמצם את עצמו כדי להיעשות רגש, אך עדיין לא נעשה רגש. משום כך מצב הביניים הזה אינו המוחין שבראש וגם אינו, כפי שתשלים הפסקה הבאה, הרגשות שבלב.

⁷ ולא ממהות מדות שבלב שאינו מהות שכל שהרי בהיות השפע בגרון היינו שכבר ירד ממהות שכל שבמוח להיות יורד ונמשך להתהפך למהות מדה.

ולא ממהותן של המדות שבלב, שהרי אין זו מהות של שכל. כאשר השפע נמצא בגרון, הוא כבר ירד ממהות השכל שבמוח, והוא יורד ונמשך [הלאה] כדי להתהפך למהות של מדה. הגרון אינו שכל, מפני שהשפע כבר יצא מן המוח והוא בדרכו להפוך לרגש.

וגם אינו מהות מדה שלא בא עדיין לכלל מהות מדה. וזהו בחי' הפסק בין מהות שכל למהות מדה גם אין זו מהות של מדה, שהרי היא עדיין לא הגיעה לכלל מהות של מדה. וזהו בחינה של הפסק בין מהות השכל למהות המדה,

גם רגש היא עדיין אינה, מפני שטרם הגיעה למצב הזה. לכן הגרון הוא הפסק בין שתי המהויות.

דהיינו ביני לביני ונקי מקום החתך כשירד ממהות הראשון שהיה מהות שכל ולמהותו השני שהיא מהות מדה עדיין לא הגיע

כלומר, "ביני לביני"; וזה נקרא "מקום החתך": היא ירדה ממהותה הראשונה, שהייתה מהות של שכל, אך עדיין לא הגיעה למהותה השנייה, שהיא מהות של מדה.

"ביני לביני" הוא ביטוי בארמית למצב שאינו שייך לאף אחד משני הצדדים. נקודת הביניים הזאת נקראת גם "מקום החתך": המהות הראשונה כבר נשארה מאחור, והשנייה עדיין לא הושגה.

(ולכן זהו המקום היותר צר שבכל הגוף דהנה המדות הם בבחי' התפשטות. ויש יותר אפי' מן השכל המולידם וכמשל המעיין שביציאתו הוא דק

(ולכן זהו המקום הצר ביותר בכל הגוף. המדות הן בבחינת התפשטות, ואף מתפשטות יותר מן השכל המוליד אותן, כמשל המעיין, שבמקום יציאתו הוא דק,

הסוגריים מסבירים מדוע הגרון הוא המקום הצר ביותר. מטבען, המדות מתפשטות, ואף מתפשטות יותר מן השכל שממנו נולדו, כמו מעיין שזרימתו דקה במקורו.

ואח"כ כשנמשך בהתפשטות נעשה ממנו נהר גדול כו' כך אנו רואים שהמדה מתרחבת מעצמה בבואה בלב יותר מן השכל המולידה כמשל הכועס על חברו מאיזה טעם שכשמתפשט הכעס בלב מתגדל יותר מכח הטעם שהולידו וכן באהבה כו'.

ואחר כך, כשהוא נמשך ומתפשט, נעשה ממנו נהר גדול וכו'. כך גם אנו רואים שהמדה מתרחבת מאליה כשהיא מגיעה ללב, יותר מן השכל שהוליד אותה. למשל, אדם שכועס על חברו מסיבה כלשהי: כשהכעס מתפשט בלב, הוא גדל יותר מכוח הטעם שהוליד אותו. וכך גם באהבה וכו'.

המעין נעשה לנהר גדול; כך גם רגש מתעצם כשהוא מגיע ללב. כעס על אדם מסיבה מסוימת נעשה עד מהרה גדול בהרבה מן הסיבה עצמה, וכך גם באהבה.

וזש"ש בלק"ת שבהיות המוחין בגוף הם בהתפשטות ומרחב יותר מבהיותן בראש. ועמ"ש בד"ה ששים המה מלכות⁹ בענין נהרא מכפיה מיברך¹⁰.

וזהו שכתוב שם בלקוטי תורה [של האריז"ל], שכאשר המוחין נמצאים בגוף יש להם התפשטות ורוחב גדולים יותר מכשהם נמצאים בראש. וראו מה שנכתב במאמר המתחיל "ששים המה מלכות", בענין "נהרא מכפיה מיברך".

הדברים מתאימים למה שנאמר בלקוטי תורה של האריז"ל, שלמוחין יש מרחב גדול יותר כשהם בגוף מאשר כשהם בראש. הטקסט מפנה גם למאמר על הפסוק "ששים המה מלכות" ולדיון באמרה "נהרא מכפיה מיברך", המתאימים לדימוי המעיין ההופך לנהר.

אמנם עכ"פ בעודן בראש הם ג"כ במרחב יותר מכשנמשכין בגרון שאז הן בתכלית הצרות להיות שירדו ממהות שכל ועדיין לא הגיעו למהות מדה רק עומדין להתהפך כו'. ולפיכך הם בתכלית הצמצום שאינן לא מהות זה ולא מהות זה):

אף על פי כן, מכל מקום, גם כשהם בראש יש להם רוחב רב יותר מאשר כשהם נמשכים בגרון. אז הם נמצאים בצמצום הגדול ביותר, משום שירדו ממהות של שכל ועדיין לא הגיעו למהות של מדה, אלא הם עומדים להתהפך וכו'. לכן הם בצמצום הגדול ביותר, שכן אינם מהות זו ואינם מהות זו.)

ובכל זאת, גם בראש יש למוחין מרחב גדול יותר מאשר בגרון. בגרון הם כבר עזבו את השכל אך עדיין לא נעשו רגש, ולכן הם נמצאים במצב הצר ביותר — "לא זה ולא זה".

8 והנמשל מזה יוכן למעלה. דהנה ענין יסוד אימא שמסתיים בחזה דז"א.^{11,12} פי' שאימא הוא בחי' בינה שהוא בחי' השגת השכל.

מכאן אפשר להבין את המקבילה למעלה. והנה, בחינת יסוד אמא מסתיימת בחזה דז"א. כלומר, אמא היא בחינת בינה, שהיא השגת השכל.

לאחר שהוצג המודל שבאדם, הטקסט מחיל אותו למעלה, על הספירות. אמא היא בינה — הכוח השכלי שתופס רעיון ומפתח אותו — ולפי הקבלה, היסוד שלה, הערוץ שדרכו היא משפיעה, יורד עד לחזה דז"א ומסתיים שם.

והז"א הוא בחי' המדות דאצי". והתהוות המדות הוא מהשכל כנ"ל במשל. וזהו שיסוד אימא מסתיים בחזה

וז"א הוא בחינת המדות של אצילות. המדות מתהוות מן השכל, כפי שהוסבר לעיל במשל. וזהו פירוש הדבר שיסוד אמא מסתיים בחזה,

ז"א הוא המדות של עולם האצילות, וכמו במודל שבאדם, הן נולדות מן השכל. לכן, סיום יסוד אמא בחזה מתאר את הנקודה שבה השכל מפנה את מקומו לרגש.

דהיינו מה שנתהפך שפע השכל להיות בחי' מדה (ובמ"א נתבאר ענין עד החזה להיות כי גם המדות אע"פ שעיקרן הן בחי' מדות לבד מ"מ כלולים ג"כ מג' בחי' חב"ד חג"ת ונה"י.

כלומר, השפע השכלי מתהפך ונעשה למדה. (במקום אחר התבאר עניין "עד החזה" כך: גם המדות, אף שעיקרן מדות בלבד, כלולות משלוש בחינות: חב"ד, חג"ת ונה"י.

חלק זה מסביר את משמעות סיום יסוד אמא בחזה: שם השפע השכלי נעשה רגש. ההערה הארוכה שבסוגריים מסבירה מדוע נקבעה הנקודה בחזה: כל מדה מורכבת משלושה רבדים — רובד שכלי של חכמה, בינה ודעת; רובד רגשי של חסד, גבורה ותפארת; ורובד מעשי של נצח, הוד ויסוד.

והוא בחי' הטעם והפנימי של החסד ועצם החסד ובחי' ההשפעה שלו ונקי' גי' בחי' אלו גי"כ גי' שלישים.¹³

כלומר, בחינת הטעם והפנימיות של החסד, החסד עצמו, ובחינת ההשפעה שלו. שלוש בחינות אלו נקראות גם שלישים.

ניקה את החסד כדוגמה: יש לו טעם פנימי שמניע אותו, החסד עצמו, ומעשה ההשפעה שלו. שלושת הרבדים האלה נקראים "שלושת השלישים" של המדה.

והנה שליש העליון והוא בחי' חב"ד של עצם המדה ולא חב"ד ממש וזהו ענין עד החזה ובחי' עצם החסד זהו שליש האמצעי.

השליש העליון הוא בחינת חב"ד של המדה עצמה, ולא חב"ד ממש, וזהו ענין "עד החזה". בחינת החסד עצמו היא השליש האמצעי,

השליש העליון הוא "השכל שבתוך הרגש" — הטעם הפנימי של המדה — ולא שכל ממש; הוא מגיע "עד החזה". החסד עצמו הוא השליש האמצעי.

והוא מהחזה עד הטבור. ובחי' נה"י של עצם המדה זהו בחי' שליש התחתון מהטבור עד הירכיים. והוא מקור לנה"י של כללות הפרצוף שהן הרגלים. והשליש העליון הוא הפונה למעלה לקבל מעילתו.

והוא משתרע מן החזה עד הטבור. בחינת נה"י של המדה עצמה היא השליש התחתון, מן הטבור עד הירכיים; והיא מקור הנה"י של הפרצוף כולו, שהם הרגליים. השליש העליון פונה כלפי מעלה כדי לקבל מן המקור שמעליו.

במפת הגוף של הפרצוף, השליש האמצעי משתרע מן החזה עד הטבור, והשליש התחתון מן הטבור עד הירכיים. השליש התחתון הוא מקור הרגליים — נה"י של הפרצוף כולו. השליש העליון פונה כלפי מעלה כדי לקבל ממקורו העליון.

וזהו שיסוד אימא מסתיים בחזה והיינו שמחב"ד האמתיים שהן המוחין שבראש נמשך להיות מוחין ובחי' חב"ד למדות שבלב שזהו ענין השליש העליון. ומי"מ אנו אומרים שהשכל מתהפך למדה ממש.

וזהו הטעם שיסוד אמא מסתיים בחזה: מן חב"ד האמיתיים, שהם המוחין שבראש, נמשך שפע ונעשה למוחין ולבחינת חב"ד של המדות שבלב — וזהו ענין השליש העליון. ואף על פי כן, אנו אומרים שהשכל מתהפך ונעשה למדה ממש.

לכן, סיום יסוד אמא בחזה פירושו שהשכל האמיתי שבראש מוריד שפע הנעשה ל"שכל" של המדות, לשליש העליון שלהן. ואף על פי כן, הטקסט מדגיש שהשכל מתהפך ממש לרגש.

כי בחיי שליש העליון דהגוף הוא מהות מדה ממש רק שנק' מוחין בערך המדות. אבל לגבי עצם השכל נק' זה שמתהפך למהות מדה ממש):

כי השליש העליון של הגוף הוא במהותו מדה ממש, אלא שהוא נקרא מוחין ביחס למדות. אך ביחס לעצם השכל, הדבר נקרא התהפכות למהות של מדה ממש.)

הסיבה לכך היא שהשליש העליון של הגוף הוא באמת רגש; הוא נקרא "מוחין" רק בהשוואה למדות שמתחתיו. ביחס לשכל עצמו, מה שמתרחש שם הוא התהפכות ממש למהות של רגש.

9 אמנם צ"ל בחיי ממוצע לחבר בחיי יסוד אימא עם המדות שהוא בחיי ז"א והוא בחיי הגרון ששם מתחילין המוחין להתהפך להיות חיות למדות וירדו ממהותן הראשון שהיו בחיי שכל בחיי גדלות המוחין.

אולם צריך להיות ממוצע שיחבר בין יסוד אימא לבין המדות, שהן ז"א. ממוצע זה הוא בחינת הגרון, שבו מתחילים המוחין להשתנות ולהיות לחיות עבור המדות, לאחר שירדו מטבעם הראשון — כשהיו שכל, בחינת גדלות המוחין.

בין יסוד אימא, שהוא בחינת שכל, לבין ז"א, שהוא בחינת רגש, נדרש גורם מתווך — והוא הגרון. שם מתחילים המוחין להיות לחיות של המדות, לאחר שיצאו ממצבם הראשון כשכל שלם ובשל, בחינת גדלות המוחין.

10 ועתה בגרון נתצמצם בבחי' קטנות המוחין בכדי להתהפך למדה ולכך שם הוא בחיי מצרים מצר מ"י. וכעת, בגרון, היא מצטמצמת לבחינת קטנות המוחין, כדי שתוכל להפוך למידה רגשית. לכן שם נמצאת בחינת מצרים — מיצר מ"י.

כדי להפוך לרגש, השכל מצטמצם בגרון למצב של "קטנות" או חוסר בשלות, בניגוד לגדלות. לכן הגרון הוא בחינת מצרים — מיצר מ"י, כלומר הצמצום של מ"י.

בחי' מ"י הם נש"ב הנמשכים במדות כשהם בגרון הם בתכלית המצר והקטנות שהרי הוא בחיי מצר וקטנות לגבי המוחין כשהן בראש כנ"ל.

בחינת מ"י היא חמישים שערי בינה, הנמשכים אל המידות. כשהם בגרון, הם נתונים בצמצום ובקטנות קיצוניים, שכן ביחס למוחין כשהם בראש, כפי שנאמר לעיל, זו בחינה של מיצר וקטנות.

מ"י עולה בגימטריה חמישים, והיא רומזת לחמישים שערי בינה — השכל הנמשך אל המידות. בגרון השכל הזה מצומצם וקטן ביותר, בהשוואה למצבו בראש.

11 וגם לגבי המדות שבלב שכשנעשה מהות מדה הנה אז השכל מגדיל המדה להיות בהתפשטות רב כנ"ל. וכן ביחס למדות שבלב: כאשר נעשית בחינת מדה, השכל מגדיל אותה, כך שהיא מתפשטת מאוד, כפי שנאמר לעיל.

גם הגרון צר ביחס ללב, שבו השכל, לאחר שנעשה רגש, גורם למדה להתפשט מאוד.

משא"כ בגרון אינו עדיין מהות מדה בהתגלות וגם אינו בגדלות המוחין ע"כ זהו מצר יותר מבחי' השכל ומבחי' המדות.

אבל בגרון עדיין אין זו מהות של מדה בגילוי, וגם אין כאן המוחין במצב הבשל שלהם. לכן הוא צר יותר מבחינת השכל ומבחינת המדות.

בגרון אין עדיין רגש גלוי, וגם המוחין אינם במצבם הבשל, ולכן הוא צר יותר משניהם. בכך מושלם ההסבר מדוע הגרון נקרא "מיצר".

קטע 3 • 12-14

חרן, עיבור ופרעה

12 וזהו מה דאיתא בכהאריז"ל דגרון וחרן הוא ענין¹⁴ א' כמבואר בלק"ת ר"פ ויצא ששניהם בגימטריא אחת.

וזהו מה שמוכא בכתבי האריז"ל, שגרון וחרן הם עניין אחד, כפי שמבואר בתחילת פרשת ויצא בלקוטי תורה [של האריז"ל]: לשניהם אותו ערך מספרי.

כתבי האריז"ל קושרים בין הגרון (גרון) לבין חרן (חרן), העיר שאליה יצא יעקב בתחילת פרשת ויצא, משום שלשתי המילים אותו ערך מספרי. הטקסט מצטט את לקוטי תורה על הפרשה, הנמנה עם כתבי האריז"ל.

להיות כי בחי' הגרון הוא מצר וקטנות ע"כ זהו ענין בחי' חרן כי הדינים והגבורות נמשכים מצד קטנות המוחין כנודע ממשל התנוק שאינו יכול כלל לסבול דבר שכנגד רצונו מחמת ששכלו קטן ביותר מכיוון שבחינת הגרון היא צרות וקטנות, הרי שזו בחינת חרן. שכן הדינים והגבורות נמשכים מקטנות המוחין, כידוע מן המשל על תינוק שאינו יכול לשאת כלל דבר המנוגד לרצונו, מפני ששכלו קטן מאוד;

הגרון, מקום של צרות וקטנות, הוא מקורם של דינים וגבורות, וחרן, המזכירה את המילה "חרון", מסמלת אותם. כך אפשר לראות אצל ילד קטן: משום ששכלו קטן, הוא אינו יכול לשאת דבר המנוגד לרצונו.

אבל סבא דעתוהי סתים שיוכל לסבול מה שנגד רצונו מחמת שדעתו מתיישבת מבחי' מוחין דגדלות כמ"ש בשישיש חכמה¹⁵ לכן מבחי' גרון נמשך בחי' חרן:

אבל זקן, שדעתו סתומה, יכול לשאת דבר המנוגד לרצונו, מפני שדעתו מיושבת מכוח בחינת מוחין דגדלות, כפי שנאמר: "בישישים חכמה". לכן מבחינת הגרון נמשכת בחינת חרן.

זקן, שדעתו מיושבת ובשלה, יכול לשאת דבר המנוגד לרצונו, כפי שאומר הפסוק: "בישישים חכמה". לכן הגרון הצר והקטן הוא המקור ל"חרן", כלומר לגבורות.

13 והנה בחי' זו שהוא בחי' היות המוחין בגרון הנ"ל הנקי מצרים הוא בחי' עבור כנזכר בפע"ח בשער הפסח שבחי' עבור הוא שז"א הוא כלול תלת גו תלת בבחי' עבור כבטן אימא.

והנה, בחינה זו — הימצאות המוחין בגרון, כפי שתואר לעיל, הנקראת מצרים — היא בחינת עיבור, כמוזכר בפרי עץ חיים, בשער הפסח: בחינת העיבור היא שז"א כלול "תלת גו תלת", במצב של עיבור ברחם אימא.

פרי עץ חיים, בשער הפסח, מתאר מצב של ז"א הנקרא עיבור — שהייה ברחם אימא — שבו הוא כלול "תלת גו תלת": שלוש המדות התחתונות שלו מקופלות בתוך שלוש המדות שמעליהן, כעובר. המוחין שבגרון, מצרים, הם מצב של עיבור זה.

שזהו ענין העבור הוא שהגרון מפסיק בנתיים ואין המדות מתגלים בבחי' לידה וגילוי ממש בלב. והוא למטה ג"כ בעבודה ענין העבור ג"כ כנ"ל שהוא בבחי' מצר הגרון.

זהו עניינו של העיבור: הגרון מפסיק באמצע, והמדות אינן מתגלות בלב בבחינת לידה וגילוי ממש. וגם בעבודת ה' למטה יש עניין של עיבור, כפי שנאמר לעיל, והוא בבחינת מְצַר הגרון:

במצב של עיבור הגרון מפסיק בין המוח ללב, ולכן הרגשות עדיין אינם "נולדים" ומתגלים בלב. מצב דומה קיים גם בעבודתו של האדם.

שהוא כשמשגיג היטב גדולתו ית' ויש לו אהוי"ר בהעלם ואינו מוציאן לידי גילוי שיהיו בהתגלות לכו. כלומר, כשהאדם משיג היטב את גדולתו ית', ויש בו אהבה ויראה בהעלם, אך אינו מוציא אותן לידי גילוי, כך שיתגלו בלבו.

האדם עשוי להבין היטב את גדולת ה' ולחוש בתוכו אהבה ויראה, אך הן נשארות נסתרות ואינן מתגלות כרגש גלוי בלבו.

והוא מחמת שהם בבחינת מעצור הגרון שנשארים שם בבחי' עבור והעלם ואינן באים לידי גילוי בלב כו':

וזה מפני שהן נתונות במעצור הגרון, ונשארות שם בבחינת עיבור והעלם, ואינן באות לידי גילוי בלב וכו'.

הסיבה לכך היא חסימה בגרון: הרגשות נשארים שם במצב של עיבור והעלם, ואינם מגיעים לידי גילוי בלב.

14 וזהו ג"כ ענין הפסוק ופרעה עמד על היאור.¹⁶ דהיינו כשהז"א הוא בבחי' עבור שזהו סוד מצרים אז נאמר ופרעה עמד כו' כי היאור הוא יסוד דאימא שבו המוחין בבחי' עבור והעלם.

וזהו גם פירוש הפסוק: "ופרעה עמד על היאור". כלומר, כאשר ז"א הוא בבחינת עיבור, שהיא סוד מצרים, נאמר "ופרעה עמד" וכו'. שכן היאור הוא יסוד דאימא, שבו המוחין נמצאים בבחינת עיבור והעלם,

כך מתיישב הפסוק על פרעה העומד על היאור: כאשר ז"א בבחינת עיבור, המוחין מוסתרים ב"יאור" — יסוד דאימא, העובר דרך הגרון.

והיינו כשהם בבחי' מצר הגרון כנ"ל ולשם פרעה שהוא הערף עומד ודורך על היאור הנ"ל ומעכב שלא יהיה הלידה כו'. ובעבודת ה' היינו בחינת רצונות הזרות המעכבים גילוי המדות כו':

כלומר, כשהם בבחינת מצר הגרון, כפי שנאמר לעיל. שם פרעה, שהוא העורף, עומד ודורס על היאור הנזכר לעיל ומעכב את הלידה וכו'. בעבודת ה', זו בחינת הרצונות הזרים המעכבים את גילוי המדות וכו'.

פרעה, העורף, עומד ודורס על אותו ערוץ ומעכב את הלידה. באדם, משמעות הדבר היא שרצונות זרים מונעים מן האהבה והיראה להתגלות בלב.

קטע 4 • ו' 15-18

לידה, קול ושמחה

15 והנה אחר שנתבאר ענין מצרים שהוא הגרון וגלות מצרים הוא בהיות הז"א בבחי' עבור שם.

עתה, לאחר שהתבאר עניינה של מצרים, שהיא הגרון, ושגלות מצרים היא כאשר ז"א נמצא שם במצב של עיבור,

זהו סיכום של מה שהתבאר: מצרים היא הגרון, וגלות מצרים היא הזמן שבו ז"א מצוי שם בעיבור.

מעתה יש לבאר ענין יצ"מ שהוא בחי' לידה דהיינו שהמדות יוצאים לידי גילוי מן ההתבוננות ואז הוא הגדלת המדות.

נוכל לבאר כעת את עניינה של יציאת מצרים, שהיא בחינת לידה: כלומר, המדות יוצאות מן ההתבוננות לידי גילוי, ואז הן גדלות.

יציאת מצרים היא אפוא לידה: הרגשות יוצאים מן הכוח אל הפועל בעקבות ההתבוננות, ואז הם גדלים. בעבודת האדם, זהו השלב שבו ההתבוננות בגדולת ה' מביאה סוף-סוף לאהבה ויראה מורגשות.

16 והנה המוציאן מבחי' ההעלם שהוא העבור לידי גילוי שהיא הלידה הוא ג"כ הגרון הנ"ל כי הגרון ממנו נמשך הקול. והקול הוא המוציא את המדות מההעלם הנ"ל לידי גילוי.

והנה, מה שמוציא אותן מן ההעלם, שהוא העיבור, אל הגילוי, שהוא הלידה, הוא גם הגרון הנזכר לעיל, שהרי הקול נמשך מן הגרון. הקול הוא שמוציא את המדות מן ההעלם הנזכר לעיל אל הגילוי.

אותו גרון שמחזיק את המדות בהעלם גם מוציא אותן ממנו, משום שהקול יוצא ממנו. הקול מוציא את המדות הנסותרות אל הגילוי, כפי שהאמר ממשך ומסביר באמצעות קול קריאת התורה.

והנה מבואר לעיל איך כי בחי' לידה זו וגילוי זה של המדות הוא ג"כ בחי' שמחה כי השמחה היא בחי' הגלוי כשהמלך בשמחה הוא מתגלה.

והנה, התבאר לעיל כיצד בחינה זו של לידה וגילוי של המדות היא גם בחינת שמחה. שהרי שמחה היא בחינת גילוי: כשהמלך שמח, הוא מתגלה.

המאמר הקודם הסביר שלידת המדות היא גם שמחה, משום ששמחה פירושה גילוי. כשהמלך שמח, הוא מראה את עצמו בגלוי.

17 וענין שמחה זו היא כמ"ש מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים ומבואר שם שהיא בחי' כנס"י שנק' שמחה שהיא בחי' גילוי עלמא דאתגליא.

שמחה זו היא ככתוב: "מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים". ומבואר שם שזו בחינת כנסת ישראל, הנקראת "שמחה", והיא בחינת גילוי העולם הגלוי.

שמחת "ליתן" של המדות קשורה לפסוק "מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים". כאן מובא ההסבר שמדובר בכנסת ישראל, שכנסת ישראל מזוהה בקבלה עם מלכות; היא נקראת "שמחה" משום שהיא העולם הגלוי, הבחינה שבה האלוקות מתגלה לעין.

והיא הנקראת ג"כ אהבה בתענוגים. וביאור שרש הענין הוא דמבואר למעלה שהלידה הוא כשיוצא ז"א מבטן אימא לידי גלוי.

והיא נקראת גם "אהבה בתענוגים". ביאור שורש העניין הוא כך: לעיל הוסבר שלידה היא כאשר ז"א יוצא מבטן אמא אל הגלוי.

כנסת ישראל נקראת גם "אהבה בתענוגים". כדי להסביר את שורש העניין, חוזר המאמר לרעיון הלידה: ז"א, המדות, יוצא מבטן אמא אל הגלוי.

והנה אז מתחיל בנין פרצוף המלי' שהיא בחי' הנוקבא כי היא מתחלת מאחורי ז"א (כנוכח בע"ח שיש נקב כנגד החזה דז"א מאחוריו שדרך שם יוצאת המלי'.

אז מתחיל להיבנות פרצוף המלכות, שהיא בחינת נוקבא, שכן היא מתחילה מאחורי ז"א. כפי שמוזכר בעץ חיים, יש נקב מול החזה של ז"א, מאחוריו, שדרכו יוצאת המלכות.

לאחר שז"א נולד, מתחילה להיבנות תבנית המלכות, הנוקבא או המקבילה הנשית. לפי עץ חיים, היא מתחילה מאחורי ז"א ויוצאת דרך נקב שבגב שלו, מול החזה.

וזהו ענין דודי שלח ידו מן החור)^{17,18} והיינו שמאחורי ז"א שהוא בחי' החיצוניות מתחיל בנין פרצוף הנוק'.
הנוק'.

וזהו פירוש "דודי שלח ידו מן החור". כלומר, מאחורי ז"א, שהוא בחינת החיצוניות, מתחיל להיבנות פרצוף הנוקבא.

הפסוק "דודי שלח ידו מן החור" נדרש כרמז לאותו נקב. התחלת הבנייה "מאחורי" פירושה שהנוקבא נבנית תחילה מן החיצוניות של ז"א.

וזהו דשמחה שהיא כנסיי עלמא דאתגלייא היא מתהווה לאחר לידת ז"א שאז אח"כ בהתגלות יסוד אימא בחזה דז"א שזהו לידת המדות הנק' ז"א אז מתחיל התהוות פרצוף הנוק'.

לכן השמחה, שהיא כנסת ישראל והעולם הגלוי, מתהווה לאחר לידת ז"א: לאחר מכן, כאשר יסוד אמא מתגלה בחזה של ז"א — כלומר, כאשר נולדות המדות הנקראות ז"א — מתחילה להתהוות תבנית הנוקבא.

כך מוסבר מדוע השמחה, כנסת ישראל והעולם הגלוי, באה לאחר לידת ז"א. רק כאשר יסוד אמא מתגלה בחזה, דבר המציין את לידת המדות, מתחילה הנוקבא להתהוות.

אך תוכן הענין שיש ב' בחינות בהמלי' בחי' חיצוניות ופנימיות כנז' (בזוהר הרקיע) ר"פ בראשית על מאמר כשושנה¹⁹ כז'.

אולם עיקר העניין הוא שיש במלכות שתי בחינות: בחינת החיצוניות ובחינת הפנימיות, כפי שמוזכר בזוהר הרקיע בתחילת פרשת בראשית, על המאמר "כשושנה" וכו'.

הנקודה העמוקה היא שבמלכות יש ממד חיצוני וממד פנימי. המאמר מצטט את זוהר הרקיע, פירוש קבלי על הזוהר, בתחילת בראשית, על דברי זוהר הפותחים ב"שושנה בין החוחים".

כן רעיתי שבחי' חיצוניות המלי' דהיינו מה שיורדת לבי"ע להחיותן זהו ענין שושנה בין החוחים.²⁰ ובחי' פנימית המלי' שאינה יורדת כלל הוא בחי' רעיתי.

"כן רעייתי": בחינת החיצוניות של המלכות, כלומר מה שיורד לבי"ע כדי להחיותם, היא עניין "שושנה בין החוחים". בחינת הפנימיות של המלכות, שאינה יורדת כלל, היא בחינת "רעייתי".

החיצוניות של המלכות יורדת לעולמות בריאה, יצירה ועשיה כדי להחיות אותם, ולכן היא "שושנה בין החוחים" — מצויה בתוך העולמות התחתונים. הפנימיות שלה אינה יורדת כלל, והיא בחינת "רעייתי".

והנה ענין הנז' בע"ח דהתהוות המלי' הוא מהנקב באחורי ז"א זה קאי על חיצוניות המלי' שהוא בחינת חיצוניות הדבור שהתהוות בחי' זו הוא מהנקב מאחוריו ששרש בנינה הוא מאחורי ז"א.

העניין המוזכר בעץ חיים, שהתהוות המלכות היא מן הנקב שבאחורי ז"א, מתייחס לחיצוניות המלכות, שהיא בחינת החיצוניות של הדיבור. בחינה זו מתהווה מן הנקב שבגב שלו, שכן שורש בנינה הוא מאחורי ז"א.

לכן דברי עץ חיים, שהמלכות מתהווה מן הנקב שבאחורי ז"א, מתייחסים רק לחיצוניות שלה, לצד החיצוני של הדיבור. המלכות היא ספירת הדיבור, שבאמצעותה דבר ה' בורא את העולמות ומנהיג אותם.

אבל הפנימית שלה שהוא פנימיות הדבור שרש בנינה הוא מפנימיות ז"א (ועמ"ש בזה ע"פ ששים המה מלכות²¹ כו' אחת היא יונת²² כו'). ובח"י זו ר"ל הפנימית שלה נק' כלת משה.

אבל השורש לבניית הפנימיות שלה, שהיא פנימיות הדיבור, נמצא בפנימיות ז"א. (ועיינו במה שנכתב על כך על הפסוק "שישים המה מלכות" וגו', "אחת היא יונת" וגו'). ובחינה זו, כלומר הפנימיות שלה, נקראת "כלת משה",

הפנימיות שלה, הצד הפנימי של הדיבור, נבנית מפנימיות ז"א. הטקסט מפנה להסבר על הפסוקים "שישים המה מלכות" ו"אחת היא יונת", ומכנה את הפנימיות הזאת "כלת משה".

שמה הוא בעל דמיונותא והיא הנקראת ג"כ כנס"י שמפנימיות דז"א הוא מקור של כללות נשמות ישראל ועליו נאמר מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים²³ וזהו ג"כ ענין בחי' שמחה:

שכן משה הוא "בעלה של המטרוניתא", והיא נקראת גם כנסת ישראל, מפני שפנימיות ז"א היא המקור לכללות נשמות ישראל; ועליה נאמר: "מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים". וזהו גם עניינה של בחינת השמחה.

משה נקרא "בעלה של המטרוניתא", המחובר למלכות הפנימית. היא נקראת כנסת ישראל, מפני שפנימיות ז"א היא המקור לכל נשמות ישראל יחד; היא גם "אהבה בתענוגים" שבפסוק, וזו בחינת השמחה.

18 והנה נתבאר לעיל שהמוציאן מן ההעלם שהוא בחי' עבור לידי גילוי שהיא הלידה הוא ג"כ הגרון והיינו ע"י הקול שבו.

והנה התבאר לעיל שגם מה שמוציא אותם מן ההעלם — בחינת העיבור — אל הגילוי, שהוא הלידה, הוא הגרון; כלומר, הדבר נעשה באמצעות הקול שבו.

הטקסט חוזר לתפקידו השני של הגרון: באמצעות הקול היוצא ממנו הוא מוציא את המדות מן העיבור ומביא אותן ללידה.

וזהו מה שנת"ל הקול קול יעקב²⁴ דהיינו קורא בתורה שע"י הקריא' בתושב"כ שנק' מקרא מוציאן מן ההעלם לגילוי שיהיה בחינת לידה שלכך נק' מקרא

וזהו מה שהתבאר לעיל על "הקול קול יעקב": היינו, אדם הקורא בתורה. שכן באמצעות הקריאה בתורה שבכתב, הנקראת מקרא, הוא מוציא אותן מן ההעלם אל הגילוי, וכך נעשית בחינת לידה. משום כך היא נקראת מקרא,

המאמר הקודם פירש את "הקול קול יעקב" כאדם הקורא בתורה. קריאה בקול בתורה שבכתב, הנקראת מקרא, מוציאה את המדות מן ההעלם אל הגילוי.

שהוא ע"ש הקריאה שקורא בקול להוציאן מן ההעלם שהוא בחי' עבור לידי גילוי שהיא הלידה כנ"ל. על שם הקריאה — שקוראים בקול כדי להוציא אותן מן ההעלם, שהוא בחינת העיבור, אל הגילוי, שהוא הלידה, כנזכר לעיל.

השם מקרא נגזר מקריאה: קוראים בקול, וכך "קוראים" למדות לצאת מן ההעלם, מבחינת העיבור, אל הגילוי, שהוא הלידה.

התורה שבכתב: חכמה ברמזים

19 ודוקא ע"י מקרא שהוא תושב"כ להיות כי ההפרש בין תושב"כ לתושב"ע שתושב"כ הוא בחי' מוחין דאבא ותושב"ע הוא בחינת מוחין דאימא ולכן בתושב"כ הקפידא על האותיות דוקא שהם מנויים וספורים ושיהיו עשויין כדינן.

ודווקא באמצעות המקרא, שהוא התורה שבכתב. זאת משום שההבדל בין התורה שבכתב לתורה שבעל פה הוא שהתורה שבכתב היא בחינת המוחין של אבא, ואילו התורה שבעל פה היא בחינת המוחין של אמא. לכן בתורה שבכתב מקפידים דווקא על האותיות: הן מניינן קבוע וספור, ויש לכתוב אותן בהתאם לדינן.

מדוע דווקא התורה שבכתב? משום שמקורה במוחין של אבא, חכמה, ואילו התורה שבעל פה מקורה במוחין של אמא, בינה. לכן מקפידים בתורה שבכתב על דיוק באותיות: מניינן קבוע, ויש לכתוב ספר תורה בדיוק לפי ההלכה.

20 והיינו שהאותיות שבתושב"כ הם רק רמזים על החכ"ש שאע"פ שמבין ומשיג בה כתבונתו יותר ממה שכתוב להדיא אינו רשאי להוסיף אותיות לפי השגתו בה יותר.

כלומר, האותיות שבתורה שבכתב אינן אלא רמזים לחכמה. לכן, אף שאדם מבין ומשיג בה באמצעות הבנתו יותר ממה שכתוב במפורש, אסור לו להוסיף אותיות בהתאם להשגתו הרחבה יותר.

האותיות שבתורה שבכתב הן רק רמזים לחכמה שמעבר להן. לכן, גם מי שמבין יותר ממה שכתוב אינו רשאי להוסיף אפילו אות אחת כדי לבטא זאת.

והטעם הוא מפני שתושב"כ הוא מבחי' מוחין דאבא שהוא בחי' חכמה ולחכימא ברמיזא²⁵ שצירופי האותיות שלה הם רומזים על איכות המשכת החכמה כמו אל"ף הוא יו"ד בראשו ויו"ד בסופו וקו באמצעיתו.

הטעם לכך הוא שהתורה שבכתב היא מבחינת מוחין דאבא, שהיא בחינת חכמה, ועל כך נאמר: "לחכימא ברמיזא" — צירופי האותיות שלה רומזים לאופן שבו החכמה נמשכת. למשל, האות אל"ף מורכבת מיו"ד בראשה, מיו"ד בסופה ומקו באמצעה.

החכמה היא הבזק עמוק מכדי להתבטא במילים, ולכן אפשר לרמוז עליה בלבד: "לחכימא ברמיזא". אפילו צורות האותיות רומזות לאופן שבו החכמה נמשכת; האל"ף, למשל, מצוירת כיו"ד עליונה, יו"ד תחתונה וקו ביניהן.

21 והיינו בחיי רמז על ח"ע וח"ת שהם יו"ד דהוי"ה ויו"ד דאדני. ולפעמי' היו"ד שלמטה עושים במקומה דלי"ת²⁶ להיות

זהו רמז לחכמה העליונה ולחכמה התחתונה, שהן היו"ד של הוי' והיו"ד של שם אדני. ולעיתים עושים במקום היו"ד התחתונה דלי"ת, משום ש

שתי היו"דין שבאל"ף רומזות לחכמה העליונה ולחכמה התחתונה: היו"ד של שם הוי' והיו"ד של שם אדני. לעיתים כותבים את היו"ד התחתונה בצורת דלי"ת.

כי המלי' שהיא ח"ת נקי' דל. והקו ההולך באלכסון כדמות ו' הוא בחי' ת"ת המחבר חכמה ומלכות. מלכות, שהיא החכמה התחתונה, נקראת דל, כלומר ענייה. והקו האלכסוני, שצורתו ו', הוא בחינת תפארת, המחברת בין חכמה למלכות.

הדלי"ת משמשת כאן מפני שמלכות, החכמה התחתונה, נקראת דל, כלומר ענייה, שכן אין לה משלה והיא מקבלת את כל מה שיש לה. הוי' האלכסוני שבין שתי היו"דין היא תפארת, המחברת את החכמה שלמעלה עם המלכות שלמטה.

22 וכן ביי"ת הוא ג' קוין מעלה ומטה וקו הימין והוא ג"כ רומז על איכות ההמשכה.²⁷

כך גם האות ביי"ת מורכבת משלושה קווים: קו עליון, קו תחתון וקו ימני; וגם היא רומזת לאופן שבו נמשכת ההשפעה.

גם הביי"ת מורכבת משלושה קווים: קו עליון, קו תחתון וקו ימני, וצורתה רומזת לאופן שבו נמשכת ההשפעה.

וכן גימ"ל²⁸ הוא קו א' שהוא וי"ו עם נקודה שהוא י' תחתיו וזה מורה על בחי' היסוד²⁹ ולכך נקי' גימ"ל כך גם האות גימ"ל היא קו אחד, והוא וי"ו, עם נקודה — יו"ד — מתחתיו. הדבר מורה על בחינת יסוד, ולכן היא נקראת גימ"ל,

הגימ"ל מורכבת מווי"ו, קו, ומיו"ד, נקודה, לרגליה. צורה זו מצביעה על יסוד, הצינור המעביר את ההשפעה הלאה, ולכן האות נקראת גימ"ל.

שהוא גומל דלים.³⁰ פ"י שגומל חסד ושפע למלכות הנקי' דל כמ"ש אשרי משכיל אל דל³¹ כו'.

משום שהיא גומלת דלים. כלומר, היא משפיעה חסד ושפע למלכות, הנקראת "דל", כמו שנאמר: "אשרי משכיל אל דל" וכו'.

גימ"ל רומזת לביטוי "גומל דלים": יסוד משפיע חסד ושפע למלכות, הנקראת "דל", כלומר ענייה. הפסוק "אשרי משכיל אל דל" מובא כמקור לכינוי זה של מלכות.

23 וענין הוי"ו הרי זה דוגמת אות וי"ו אלא שתמונ' אות וי"ו הוא יו"ד וי"ו להורות על פנימית הטפה דהיא יו"ד בראשית השפע כו' ונמשכה בשפע הוי"ו אח"כ כידוע.

עתה, הוי"ו והיו"ד [של הגימ"ל] דומות לאות וי"ו, אלא שצורתה של הוי"ו היא יו"ד [ואחריה] וי"ו, כדי לרמוז על פנימיות הטיפה, שהיא היו"ד שבראשית ההשפעה וכו', ואחר כך היא נמשכת בהשפעת הוי"ו, כידוע.

הוי"ו והיו"ד של הגימ"ל דומות לאות וי"ו, אך בסדר הפוך. הוי"ו נכתבת עם יו"ד קטנה בראשה וקו מתחתיה, להראות שההשפעה מתחילה כ"טיפה" מרוכזת — היו"ד — ואחר כך מתפשטת כלפי מטה כקו.

משא"כ גימ"ל הוא בהפוך הוי"ו למעלה והיו"ד למטה להורות על סיום השפע במל' אחרי המשך האור והשפע מן המשפיע כו'.³²

לעומת זאת, בגימ"ל הסדר הפוך: הוי"ו למעלה והיו"ד למטה, כדי לרמוז על סיום ההשפעה במלכות, לאחר שהאור והשפע נמשכו מן המשפיע וכו'.

בגימ"ל הסדר הפוך: הקו למעלה והנקודה למטה, לרמוז שההשפעה מסתיימת במלכות, לאחר שנמשכה מן המשפיע. בהערת קה"ת מובא גם קטע מכתב היד: היו"ד של הוי"ו היא האור של החכמה העליונה המאיר במדות, והיו"ד של הגימ"ל היא מלכות, החכמה התחתונה, המקבלת מהן.

וכן כל האותיות והתגין שעליהם הם הכל רמזים על איכות ההמשכה כו'. והחכמה שבהמשכת אורות אלו זו היא חכמה שבתושב"כ ואין התגלותה בהתושב"כ רק ע"ד רמז ולא באה בגילוי ההשגה וההבנה ממש בהאותיות דתושב"כ

וכך גם כל האותיות והתגין שעליהן הם רמזים לאופן ההמשכה וכו'. החכמה שבהמשכת האורות האלה היא החכמה שבתורה שבכתב. גילוייה בתורה שבכתב הוא בדרך רמז בלבד; היא אינה מתגלה באותיות התורה שבכתב כהבנה והשגה ממש.

כל האותיות, וגם התגין הקטנים שעל אחדות מהן, הם רמזים מסוג זה. החכמה שבתורה שבכתב נמסרת כאמצעות רמזים בלבד; האותיות אינן מפרשות אותה כהבנה מבוארת.

(כי הנה בספורי מעשיות שבתורה כמו מעשה דלכן ומעשה בלק הפשט הנגלה בהכתוב המובן בגלוי מתוך האותיות עם היותו תורה שלימה מ"מ נק' לבושא דאורייתא³³ בזהר) (ח"ג דקנ"ב).

(שהרי בסיפורי התורה, כמו מעשה לכן ומעשה בלק, הפשט הגלוי שבפסוק, המובן בגלוי מתוך האותיות, אף שהוא תורה שלמה, נקרא בכל זאת "לבושא דאורייתא" בזהר) (חלק ג, דף קנ"ב).

גם סיפורי התורה, כמו אלה של לכן ובלק, שפשטם ברור מן הכתוב והם תורה שלמה, נקראים בזהר רק "לבוש התורה".

אבל גופי תורה הם המתלבשים בהלבושים ואינן מתגלים בהאותיות להדיא אלא ע"ד לחכימא ברמיזא. ועל זה אמר דוד גל עיני ואביטה³⁴ כו' שיבין מתוך הרמזים את החכמה. ויש בבחי' התורה ג"כ נשמתאלנשמתא.

אבל גופי התורה הם הדברים המתלבשים בלבושים, והם אינם מתגלים במפורש באותיות, אלא בדרך של "לחכימא ברמיזא". על כך אמר דוד: "גל עיני ואביטה" וכו' — שיבין מתוך הרמזים את החכמה. ובתורה יש גם בחינה של "נשמתא לנשמתא".

מתחת ללבוש נמצא "גוף" התורה, ועמוק ממנו נשמת התורה ו"נשמתא לנשמתא"; כל אלה נרמזים בלבד באותיות. בתפילתו "גל עיני ואביטה" מבקש דוד לראות את החכמה שבתוך הרמזים.

24 ועמ"ש הרמ"ז שם עד"מ פסוק ואלה המלכים³⁵ ודאי מעשה שהיה כך היה אבל בה נגזזו סודות עולם התהו לכן בקצתן נאמר שם עירו וקצתם לא. ובאחרון נזכר שם אשתו.

ועיינו במה שכתב הרמ"ז שם, למשל על הפסוק "ואלה המלכים": ודאי היה זה מאורע שהתרחש בפועל, וכך היה, אך טמונים בו סודות עולם התהו. לכן אצל אחדים מהם נזכר שם עירו, ואצל אחרים לא; ואצל האחרון נזכר שם אשתו.

רבי משה זכות (הרמ"ז), מפרש הזוהר, מביא דוגמה: רשימת מלכי אדום הפותחת במילים "ואלה המלכים". המאורעות אכן התרחשו, אך הקטע מסתיר גם את סודות עולם התהו — העולם הקדמון שאורותיו היו עזים מדי לכליו. משום כך הפרטים שונים ממלך למלך: אצל אחדים נזכרת עיר, אצל אחרים לא, ורק אצל האחרון נזכרת אשתו.

ועוד כמה שינויים שלענין הספור לא מעלים ולא מורידים וכפי הסוד רומזים ענינים נפלאים כמ"ש בכהאריז"ל בע"ח ואוצ"ח.

ויש עוד כמה הבדלים, שאינם מוסיפים לסיפור ואינם גורעים ממנו, אך לפי משמעותם הסודית הם רומזים לעניינים מופלאים, כפי שכתוב בכתבי האריז"ל, בעץ חיים ובאוצרות חיים.

הבדלים כאלה אינם משנים דבר בסיפור עצמו, אך בקריאה הסודית הם רומזים לעניינים מופלאים. עץ חיים ואוצרות חיים של האריז"ל מכארים אותם כסודות התהו.

נמצא האותיות והפסוקים דתושב"כ הם הכל בחי' רמיזות על החכמה ולא בחי' גילוי שכל באותיות ע"ד שהוא בתושבע"פ כדלקמן.

נמצא שהאותיות והפסוקים שבתורה שבכתב הם כולם בחינת רמזים לחכמה, ולא גילוי של שכל בתוך האותיות, כפי שהוא בתורה שבעל פה, כפי שיתבאר להלן.

המסקנה היא שכל מה שבתורה שבכתב, האותיות והפסוקים כאחד, הוא רמז לחכמה הטמונה בה. אין זה שכל המפורש בגלוי במילים, כפי שהוא בתורה שבעל פה, כפי שיבאר המאמר להלן.

שהרי גילוי השכל שבתושב"כ זהו נקי לבושא דאורייתא כנ"ל והלבוש מתגלה אבל אפי' גופי תורה
שהרי גילוי השכל שבתורה שבכתב הוא הנקרא "לבושא דאורייתא", כפי שנאמר לעיל, והלבוש מתגלה. אבל
אפילו גופי תורה

מה שהתורה שבכתב מגלה בגלוי, פשט הכתוב, אינו אלא "לבושא דאורייתא", כפי שכינה זאת הזוהר. הלבוש הוא החלק שנראה.

שהם פרטי הדינים וכ"ס הסודות הנק' נשמתא דאורייתא ורזא דרזין שהם נשמה לנשמה אינן מתגלים
כלל באותיות דתושב"כ רק ע"ד לחכימא ברמיזא.

שהם פרטי הדינים, וכל שכן הסודות הנקראים "נשמתא דאורייתא" ו"רזא דרזין", שהם נשמה לנשמה, אינם
מתגלים כלל באותיות התורה שבכתב, אלא בבחינת "לחכימא ברמיזא".

"גוף" התורה, פרטי הדינים, ועל אחת כמה וכמה "נשמתה" ו"נשמתא לנשמתא" — סודותיה — אינם מופיעים כלל באותיות הכתובות; הם
נמצאים בהן רק כרמזים לחכמים. פרטי הדינים מפורטים רק בתורה שבעל פה, כפי שהמאמר ממשיך ומבאר.

25 והיינו לפי שתושב"כ נמשכה מח"ע שהיא למעלה מבחי' גילוי בהאותיות ממש שגילוי השכל באותיות
זהו מבחי' בינה כדלקמן.

הסיבה לכך היא שהתורה שבכתב נמשכת מחכמה עילאה, שהיא למעלה מגילוי ממש באותיות; שכן גילוי השכל
באותיות הוא מבחינת בינה, כפי שיוסבר בהמשך.

התורה שבכתב נמשכת מחכמה עילאה, שאינה מתגלה באותיות. ניסוחו של רעיון במילים שייך לבינה, כפי שיוסבר בהמשך.

אבל מהחכמה א"א להיות הגילוי רק בבחינת רמיזא וזהו לחכימא ברמיזא. ולכן אין רשאי להוסיף אף
אות א' לפי תבונתו והשגתו יותר כו'

אך מחכמה אפשר לגלות רק בדרך של רמז, וזהו "לחכימא ברמיזא" — לחכם די ברמז. לכן אסור להוסיף אפילו אות
אחת על פי הבנתו והשגתו המרובות יותר וכו',

חכמה יכולה להימסר רק באמצעות רמז — "לחכימא ברמיזא", לחכם די ברמז. לכן אין לאיש רשות להוסיף אפילו אות אחת לתורה שבכתב
משום שהוא מבין יותר.

מאחר שאין החכמה באה לידי גילוי ממש בהאותיות א"כ אין שייך להוסיף אותיות מחמת רבוי ההשגה
כו' ויפסול עיי' את התורה. שהרמז צ"ל דוקא כמו שהוא בתושב"כ שקבל משה מפי הגבורה.³⁶

מאחר שהחכמה אינה מתגלה ממש באותיות, אין מקום להוסיף אותיות משום שההשגה מרובה יותר וכו', ובכך
לפסול את התורה. הרמז צריך להיות בדיוק כפי שהוא בתורה שבכתב, שקיבל משה מפי הגבורה.

מכיוון שהחכמה אינה מתבטאת ממש באותיות, הבנה מרובה יותר אינה מצדיקה הוספת אותיות; הוספה כזאת תפסול את ספר התורה.
הרמז צריך להישאר בדיוק כפי שמשא קיבל אותו "מפי הגבורה" — מילולית, מפי מידת הגבורה.

קטע 6 • 261-34

התורה שבעל פה: ארץ טובה ורחבה

26 ויצא לנו מזה שתושב"כ נמשכה מבחי" ח"ע הוא בחי' מוחין דאבא ולכן נקראת מוסר אביך.^{37, 38}

ותושבע"פ נקי תורת אמך.

מכאן עולה שהתורה שבכתב נמשכת מבחינת חכמה עילאה, שהיא בחינת מוחין דאבא, ולכן היא נקראת "מוסר אביך". והתורה שבעל פה נקראת "תורת אמך".

התורה שבכתב, שמקורה בחכמה עילאה, היא בחינת מוחין דאבא — ה"אב" — ולכן היא נקראת בפסוק במשלי "מוסר אביך". התורה שבעל פה היא "תורת אמך", ומקורה באימא.

ולכן דוקא ע"י מקרא שהוא תושב"כ בחי' מוחין דאבא מוציא מהעלם לגילוי שזהו ענין הקל קול יעקב³⁹ שבגרון קול הקריאה דתושב"כ מוציא מן ההעלם לידי גילוי.

לכן דווקא באמצעות המקרא, שהוא התורה שבכתב ובחינת מוחין דאבא, מוצאות [המדות] מן ההעלם אל הגילוי. זהו פירוש "הקל קול יעקב": בגרון, קול קריאת התורה שבכתב מוציא [אותן] מן ההעלם אל הגילוי.

לכן דווקא הקריאה בקול בתורה שבכתב, שהיא בחינת מוחין דאבא, מוציאה את המדות הנסתרות אל הגילוי. "הקל קול יעקב" הוא קול הקריאה הזה, היוצא מן הגרון.

אבל תושבע"פ הוא בחי' מוחין דאימא שהוא בינה (ע' ע"פ גן נעול^{40, 41} ענין בינה יתירה ניתנה באשה)⁴² היא מקור לצירופי האותיות (שהם פתוחי חותם)

אבל התורה שבעל פה היא בחינת מוחין דאימא, שהיא בינה (ראו את הדיון על [הפסוק] "גן נעול", בעניין "בינה יתירה ניתנה באשה"); היא המקור לצירופי האותיות (שהם "פתוחי חותם"),

התורה שבעל פה היא בחינת מוחין דאימא, בינה, והבינה היא המקור לצירופי האותיות — כלומר, למילים המפרשות רעיון. הטקסט מכנה אותם "פתוחי חותם", הביטוי שבתורה לשמות שנחקקו באבניו של הכהן הגדול. הסוגריים הראשונים מפנים לדיון ב"גן נעול" ולמאמר חז"ל שניתנה לאישה בינה יתירה.

כמו למשל בנפש האדם שהתהוות צירופי האותיות הוא מן השגתו והכנתו שלפי ההבנה כמו"כ ממש מתרבים צירופי האותיות שכשהשגתו והכנתו היא רחבה אזי גם צירופי האותיות הן מרובים.

כמו למשל בנפש האדם: צירופי האותיות נוצרים מתוך השגתו והכנתו. בהתאם להבנה מתרבים צירופי האותיות, וכשהשגתו והכנתו רחבות, גם צירופי האותיות רבים,

אצל האדם, המילים נובעות מן ההבנה: ככל שהוא תופס רעיון בהרחבה רבה יותר, כך יש לו מילים רבות יותר לבטא אותו.

ואם הבנתו קצרה אזי האותיות מועטים. שהאותיות הן כלים לאור ההשגה וההבנה. שההשגה וההבנה מתגלה בהאותיות לכך לפי ערך רבוי האור כך הוא רבוי הכלים.

ואם הבנתו מצומצמת, האותיות מעטות. האותיות הן כלים לאור ההשגה וההבנה: ההשגה וההבנה מתגלות באותיות, ולכן, ככל שריבוי האור גדול יותר, כך מרובים יותר הכלים.

תפיסה מצומצמת מולידה מילים מעטות. האותיות הן כלים לאור ההבנה, ולכן ככל שהאור רב יותר, דרושים כלים רבים יותר.

(משא"כ בחי' חכמה שלמעלה מההשגה אינה מתגלית ממש תוך האותיות רק ע"ד לחכימא ברמיזא הילכך אין האותיות מתרבים כו' כנ"ל)

(לא כך בחינת חכמה, שלמעלה מן ההשגה: היא אינה מתגלה ממש בתוך האותיות, אלא רק בדרך של "לחכימא ברמיזא", ולכן האותיות אינן מתרבות וכו', כפי שנאמר לעיל.)

חכמה שונה מכך: היא למעלה מן ההבנה ואינה כלולה ממש באותיות, אלא רק נרמזת בהן, ולכן אותיותיה אינן מתרבות.

וכמו"כ למעלה שתושבע"פ נקי מוסר אמך להיותה מבחי' מוחין דאימא דכמו שמטפת האב נעשה בבטן האם ולד ברמי"ח איברים כו'.

וכך גם למעלה: התורה שבעל פה נקראת "מוסר אמך", משום שהיא מבחינת מוחין דאימא. כשם שטיפת האב מתפתחת ברחם האם לוולד בעל רמי"ח איברים וכו',

כך גם למעלה, התורה שבעל פה באה מאימא. כשם שטיפה אחת מן האב מתפתחת ברחם האם לוולד שכל איבריו שלמים, כך רמז קצר בתורה שבכתב מתפתח בתורה שבעל פה לפרטים מלאים.

כך מפסוק א' בסכת תשבו⁴³ נעשה בתושבע"פ מסכת סוכה. ופירש"י ותוספות ופוסקים. והיינו להיותה בחי' אימא שהיא ההשגה. ולכן היא הנקראת ארץ טובה ורחבה:^{44, 45}

כך מפסוק אחד, "בסוכות תשבו", נוצרת בתורה שבעל פה מסכת סוכה, וכן פירוש רש"י, תוספות ופוסקים. הסיבה לכך היא שהיא בחינת אימא, שהיא ההשגה. ולכן היא הנקראת "ארץ טובה ורחבה".

פסוק אחד, "בסוכות תשבו", מתפתח למסכת שלמה — מסכת סוכה — ולפירושי רש"י ותוספות ולדברי הפוסקים. ההתרחבות הזאת של אימא, שהיא ההבנה, היא הסיבה שהתורה שבעל פה נקראת "ארץ טובה ורחבה".

27 וזהו שנקראת ג"כ ארץ הצבי⁴⁶ שדומה לצבי שאין עורו מחזיק את בשרו שכשנלקח הבשר ממנו מתכווץ העור. אבל כל זמן שהבשר בו אזי כל זמן שהבשר הולך וגדל כמו"כ מתגדל עורו.

וזו הסיבה שהיא נקראת גם "ארץ הצבי": היא דומה לצבי, שעורו אינו יכול להכיל את בשרו; כאשר מסירים ממנו את הבשר, העור מתכווץ. אבל כל עוד הבשר נמצא בו, ככל שהבשר גדל, כך גדל גם עורו.

ארץ ישראל נקראת גם "ארץ הצבי", וחכמים אומרים שעורו של הצבי אינו יכול להכיל את בשרו. כאן מוסבר שכאשר מסירים את הבשר, העור מתכווץ; וכשהבשר נמצא בו וגדל, העור גדל יחד אתו.

והוא המשל לתורה שבעל פה שהיא מוחין דאימא בחי' מוח ההבנה המתלבש בהאותיות בבחי' אור וכלי בגילוי הילכך כל מה שמתרבה ההשגה ממילא מתרבים האותיות.

וזהו המשל לתורה שבעל פה, שהיא המוחין של אימא — בחינת כוח ההבנה — המתלבשים באותיות כאור בכלי, באופן גלוי. לכן, ככל שההבנה מתרחבת, כך מתרבות האותיות מאליהן.

כך הוא בתורה שבעל פה: ההבנה מתלבשת במילותיה כאור בכלי. ככל שההבנה גדלה, כך מתרבות המילים יחד אתה, כמו עורו של הצבי הגדל עם בשרו.

וכמו שאנו רואים שבמשנה האותיות מועטים לפי ששם עדיין ההבנה בקצרה. אבל בתלמוד שנתוסף ההבנה וההשגה בהרחבה גדולה

כך אנו רואים שבמשנה יש מעט אותיות, משום שההבנה שם עדיין תמציתית; ואילו בתלמוד, שבו ההבנה וההשגה התרחבו מאוד,

המשנה קצרה משום שההבנה שבה עדיין תמציתית, ואילו התלמוד, שבו ההבנה מתרחבת מאוד, זקוק למילים רבות הרבה יותר.

(כי תלמוד בבריאה⁴⁷ ששם מתלבשים חב"ד דאצי' ומשנה ביצי' כו') לכך נתרבו שם צירופי האותיות מאד.

(שכן התלמוד שייך [לעולם] הבריאה, שבו מתלבשות חכמה, בינה ודעת של אצילות, ואילו המשנה שייכת ליצירה וכו'), לכן התרבו שם צירופי האותיות מאד.

ההסבר שבסוגריים מוסיף טעם על פי הקבלה: התלמוד מקביל לעולם הבריאה, שבו מתלבשים המוחין של אצילות, והמשנה לעולם התחתון יותר, עולם היצירה. משום כך התרבו מילות התלמוד כל כך.

וזהו שנק' ארץ טובה ורחבה⁴⁸ שמתרחבת עד אין קץ שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בכלל תושבע"פ יחשב ואז מתרחבים האותיות כו'.

וזהו הסיבה שהיא נקראת "ארץ טובה ורחבה": היא מתרחבת בלי גבול, שכן כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נחשב לחלק מן התורה שבעל פה, ואז מתרחבות האותיות וכו'.

התורה שבעל פה מתרחבת בלי גבול, שכן כל מה שתלמיד ותיק עתיד לגלות נחשב לחלק ממנה, כפי שאומרים חכמים שאף דבר זה כבר ניתן למשה בסיני; וכל חידוש מביא עמו מילים נוספות. משום כך היא נקראת "ארץ טובה ורחבה".

ולכן אין בתושבע"פ הקפידא על האותיות כמו בתושב"כ. שהמשנה מדברת בלשון זה וברייתא בלשון אחר.

לכן אין בתורה שבעל פה הקפדה על האותיות כפי שיש בתורה שבכתב: המשנה אומרת את הדברים בנוסח אחד, וברייתא בנוסח אחר,

לכן התורה שבעל פה אינה מקפידה על הנוסח המדויק כפי שמקפידים בתורה שבכתב: המשנה מלמדת הלכה בנוסח אחד, וברייתא — בנוסח אחר.

וכן גמרא בלשון אחר והוא מטעם הנ"ל שעיקר התושבע"פ היא ההבנה וההשגה והאותיות הם מתרכבים ומשתנים לפי ההשגה כו'.

וכך גם הגמרא משתמשת בנוסח אחר. הטעם לכך הוא כפי שהוסבר לעיל: עיקרה של התורה שבעל פה הוא ההבנה וההשגה, והאותיות מתרכבות ומשתנות בהתאם להבנה וכו'.

הגמרא משתמשת בנוסח נוסף. עיקרה של התורה שבעל פה הוא ההבנה, ומילותיה מתרכבות ומשתנות כדי להתאים לה.

(וכ"ז להיות בתושבע"פ ההשגה בגילוי באותיות והיינו מבחי' מוחין דאימא. משא"כ תושב"כ שהיא מבחי' מוחין דאבא שאין מתגלים בהאותיות רק שהאותיות הן רמיזות ע"כ הרמיזות הם דוקא כך וכך ולא ישתנו מחמת רבוי הבנתו וכנ"ל).

(כל זה משום שבתורה שבעל פה ההבנה גלויה באותיות, והיא נובעת מבחינת המוחין של אימא. לא כך בתורה שבכתב, שהיא מבחינת המוחין של אבא, שאינם מתגלים באותיות; האותיות הן רמזים בלבד, ולכן הרמזים הם דוקא בצורה מסוימת זו ואינם משתנים בעקבות הבנה מעמיקה יותר, כפי שהוסבר לעיל.)

ההסבר שבסוגריים מחדד שוב את ההבדל: בתורה שבעל פה, שמקורה באימא, ההבנה באה לידי ביטוי גלוי במילים, ולכן הנוסח יכול להשתנות. בתורה שבכתב, שמקורה באבא, האותיות הן רמזים, והרמזים צריכים להישאר בדיוק כפי שהם.

(וזהו שבינה נק' ג"כ רחובות הנהר ועמ"ש בפ' לך לך⁴⁹ גבי ה' דאברהם שכדי להיות ההרחבה וההתפשטות שרשו ממקום עליון יותר מהחכמה דהיינו מבחי' קוצו של יו"ד שהוא בחי' כתר שלמעלה מהחכמה.

(וזו הסיבה שבינה נקראת גם "רחובות הנהר". ראו גם את מה שנכתב בפרשת לך לך על הה"א של אברהם: כדי שתהיה התרחבות והתפשטות, שורשן צריך להיות במקום גבוה יותר מחכמה, כלומר בבחינת קוצו של יו"ד, שהיא בחינת כתר, שלמעלה מחכמה.

בינה נקראת "רחובות הנהר" — מקום המוזכר ברשימת מלכי אדום. כאן מפנים להסבר שבפרשת לך לך על הה"א שנוספה לשמו של אברהם: ההתרחבות וההתפשטות שורשן במקום גבוה מחכמה, בכתר, שהוא "קוצו" של האות יו"ד.

ועד"ז יובן ג"כ בתושבע"פ שהוא בחי' הבינה להבין הענין בהרחבה שרשה גבוה מתושב"כ שהיא בחי' חכמה):

באותו אופן אפשר להבין גם ביחס לתורה שבעל פה, שהיא בחינת בינה, המבינה את העניין בהרחבה: שורשה גבוה משורש התורה שבכתב, שהיא בחינת חכמה.)

על פי אותו היגיון, שורשה של התורה שבעל פה, שהיא בחינת בינה ומבארת עניינים בהרחבה, גבוה משורשה של התורה שבכתב, שהיא בחינת חכמה. הדברים מקדימים את הטענה שתפותח בהמשך, שלתורה שבעל פה יש במובנים מסוימים מעלה גדולה יותר.

28 והנה כמו שבבינה שהיא נקי' תושבע"פ נקי' ארץ טובה ורחבה⁵⁰ מצד התרחבות צירופי האותיות. כמו"כ

הוא ממש מבחי' מלכות נוקי' דזעיר אנפין

כעת, כשם שבינה, הנקראת תורה שבעל פה, נקראת "ארץ טובה ורחבה" משום שצירופי האותיות מתרחבים בה, כך ממש גם בחינת מלכות, נוקבא של ז"א,

בינה נקראת "ארץ טובה ורחבה" משום שצירופי האותיות שבה מתרחבים. אותו כינוי שייך באותה מידה ממש למלכות, הנוקבא (הצד הנקבי) של ז"א.

שהיא נקראת גם כן ארץ טובה ורחבה שהיא היא עיקר בחי' תורה שבעל פה כמאמר התיקוני זהר⁵¹ הידוע מלכות פה⁵² תושבע"פ קרינן לה.

נקראת גם היא "ארץ טובה ורחבה", שכן היא עצם בחינת התורה שבעל פה, כמאמר תיקוני הזוהר הידוע: "מלכות היא הפה; לה אנו קוראים תורה שבעל פה".

מלכות היא עצם התורה שבעל פה, כפי שנאמר בקטע הידוע בתיקוני הזוהר ("פתח אליהו"): "מלכות היא הפה; לה אנו קוראים תורה שבעל פה". הדיבור הוא בחינת מלכות, והתורה שבעל פה היא התורה הנמסרת באמצעות הפה.

כי תושב"כ ותושבע"פ ע"ז נאמר חכמות בחוץ תרונה ב' חכמות⁵³ חכמה עילאה היא בחי' תושב"כ וח"ת היא בחי' תושבע"פ והיא הנקי' ארץ טובה ורחבה.

על התורה שבכתב והתורה שבעל פה נאמר: "חכמות בחוץ תרונה" — שתי חכמות. החכמה העליונה היא בחינת התורה שבכתב, והחכמה התחתונה היא בחינת התורה שבעל פה; היא הנקראת "ארץ טובה ורחבה".

הפסוק "חכמות בחוץ תרונה" מתייחס לשתי חכמות: החכמה העליונה, שהיא התורה שבכתב, והחכמה התחתונה, מלכות, שהיא התורה שבעל פה. התחתונה היא "הארץ הטובה והרחבה".

שהיא מתרחבת מאד לפי השראת האור א"ס ב"ה בתוכה. פ"י כידוע בכהאריז"ל שבזאת משונה המלי' מכל הספירות שיש בה שינויים רבים שפעם מתרחבת מאד ופעם מתקצרת ביותר.

היא מתרחבת מאוד לפי מידת השראת אור אין סוף, ברוך הוא, בתוכה. כלומר, כידוע מכתבי האריז"ל, בכך מלכות שונה מכל הספירות: יש בה שינויים רבים — לעיתים היא מתרחבת מאוד ולעיתים מצטמצמת ביותר.

מלכות מתרחבת בהתאם למידת האור אין סוף השורה בה. מכתבי האריז"ל עולה שייחוד זה מאפיין את מלכות: ממדיה משתנים, ולעיתים היא מתרחבת מאוד ולעיתים מצטמצמת מאוד.

29 ויש רבוי בחינות בענין התרחבות זאת והשינויים האלו הן ממש בכלים דבחי' מל'. דהיינו פעם היא רק נקודה תחת היסוד.

ובהתרחבות זו יש מדרגות רבות, והשינויים האלה מתרחשים ממש בכלים של בחינת מלכות: לעיתים היא רק נקודה מתחת ליסוד,

מלכות אינה מקבלת רק כמות גדולה או קטנה יותר של אור; גם הכלים שלה משתנים בגודלם. במצבה המצומצם ביותר היא נקודה אחת מתחת ליסוד של ז"א.

ופעם מתגדלת עד בחי' נה"י. ופעם עד חג"ת כו'. ולפעמים מתרחבת עד שהן שוין בקומתן.

ולעיתים היא גדלה עד לבחינת נצח, הוד ויסוד, ולעיתים עד חסד, גבורה ותפארת וכו'. לפעמים היא מתרחבת עד שהם שווים בקומתם.

בזמנים אחרים היא גדלה עד למדרגת נצח, הוד ויסוד של ז"א, או עד חסד, גבורה ותפארת שלו, ולעיתים עד שהיא וז"א שווים בקומתם. לפי תורת האריז"ל, אלה שלבים בהתפתחות הפרצוף הנקבי לצד הפרצוף הזכרי.

30 וכל סבת השינויים האלו בהכלים תלוי הכל מצד השפעת והמשכת האור מא"ס ב"ה בה. שבהתמעט גילוי האור אז גם הכלי מתמעט להיות רק נקודה חדא וע"ז נאמר שחורה אני⁵⁴ כו' בבחי' נקודה חדא.

כל הסיבה לשינויים האלה בכלים תלויה כולה בהשפעת האור מאין סוף ובהמשכתו לתוכה. כאשר גילוי האור מתמעט, גם הכלי מתמעט ונעשה נקודה אחת בלבד; ועל כך נאמר: "שחורה אני" וכו', בבחינת נקודה אחת.

כל השינויים האלה תלויים במידת המשכת אור אין סוף למלכות. כאשר מתגלה פחות אור, היא מצטמצמת לנקודה אחת בלבד, וזהו פירוש הפסוק "שחורה אני", המתאר מצב חשוך ומצומצם.

31 וכשמתרבה גילוי האור אזי גם הכלי מתרבה ממש הכל לפי גילוי האור. וזהו שנקראת ארץ צבי שגידול והתפשטות העור הוא תלוי לפי גידול הבשר שבהתמעטות והסתלקות הבשר נתכוון העור.

וכאשר גילוי האור מתרבה, גם הכלי מתרבה ממש, הכול בהתאם לגילוי האור. וזהו הטעם שהיא נקראת "ארץ צבי": צמיחת העור והתפשטותו תלויה בצמיחת הבשר, וכשהבשר מתמעט ומסתלק, העור מתכווץ.

כאשר מתגלה יותר אור, הכלי שלה גדל בפועל בהתאם. זו שוב משמעות הכינוי "ארץ צבי": העור מתפשט או מתכווץ לפי הבשר שהוא מכסה.

וזה מורה על ענין הנ"ל שבמלכות שרבו ומיעוט הכלים תלוי לפי רבוי ומיעוט האורות ע"כ יש שינויים רבים בגידולה ובקומתה עדי"מ שהם הכלים משא"כ בשאר הפרצופים שאין שינויים כלל בענין הכלים שלהם.

הדבר מורה על העניין שנזכר לעיל: במלכות, ריבוי הכלים ומיעוטם תלויים בריבוי האורות ובמיעוטם. משום כך יש שינויים רבים בגדילתה ובקומתה, כביכול — כלומר, בכלים שלה. לעומת זאת, בשאר הפרצופים אין שינוי כלל בכליהם.

במלכות הכלים, כלומר "קומתה", גדלים ומתמעטים בהתאם לאורות. שאר הפרצופים אינם מתנהגים כך: הכלים שלהם אינם משתנים.

32 והשינויים בשבת ויו"ט הוא בענין הוספת האור כו'. אבל הכלים אין בהם רבוי ומיעוט. כי או"א אינן מתרחבים ומתקצרים לעולם כי אין בהם שינוי לעולם בהכלים.

השינויים בשבת וביום טוב הם בעניין תוספת האור וכו', אך בכלים אין ריבוי ומיעוט. אבא ואמא אינם מתרחבים ואינם מתקצרים לעולם, משום שאין שינוי בכליהם לעולם.

גם בשבתות וכימים טובים, כאשר מתגלה למעלה אור נוסף, השינוי הוא רק בתוספת האור; הכלים נשארים כפי שהם. אבא ואמא אינם מתרחבים ואינם מתקצרים לעולם.

וגם המדות הנק' ז"א ג"כ אינו מתרחב ומתקצר כ"א כשנשפע להם מוחין דיניקה מלמעלה מקבלים הם המוחין או לא נשפע להם המוחין

גם המדות, הנקראות ז"א, אינן מתרחבות ומתקצרות; אלא כאשר מוחין דיניקה נמשכים אליהן מלמעלה, הן מקבלות את המוחין, או שהמוחין אינם נמשכים אליהן.

גם ז"א אינו משתנה בגודלו. מה שמשתנה הוא רק השאלה אם מוחין נמשכים אליו מלמעלה, כגון מוחין דיניקה — שלב היניקה שלאחר הלידה לפי שיטת האריז"ל — או שאינם נמשכים אליו.

אבל הם המדות בעצמן אינן מתקצרים ומתרחבים כמו המל' שהיא בעצמה יש בהם שינויים. הרי הכלים דמל' תלוי התפשטותן בהתפשטות האורות.

אך המדות עצמן אינן מתקצרות ומתרחבות, בניגוד למלכות, שבה עצמה יש שינויים. נמצא שהתפשטות הכלים של מלכות תלויה בהתפשטות האורות.

רק מלכות משתנה בעצמה. כליה מתרחבים בדיוק בהתאם להתפשטות האורות בתוכה.

33 וזו מעלה יתירה בכלים דמלי שבטלים לגמרי לגבי האורות וזהו שנק' ארץ טובה ורחבה שמתרחבת לפי"ע רבוי האור כו'.

וזהו מעלה מיוחדת בכלים של מלכות: הם בטלים לגמרי לפני האורות. משום כך היא נקראת "ארץ טובה ורחבה", שכן היא מתרחבת כהתאם לריבוי האור וכו'.

זוהי מעלה מיוחדת של מלכות: כליה בטלים לגמרי לפני האור ואין להם שיעור קבוע משלהם, ולכן הם מקבלים את המידה שהאור נותן להם. משום כך היא נקראת "ארץ טובה ורחבה".

וזהו היתרון בעסק התושבע"פ אפילו על בחי' אהבה בתענוגים. ששמחה ואהבה בתענוגים היא בחי' יש ודבר. שהשמחה הוא בהתגלות הלב שמרגיש השמחה והתענוג בלבבו והיא בחי' יש ודבר.

וזהו היתרון של העיסוק בתורה שבעל פה, אפילו על בחינת "אהבה בתענוגים". שמחה ו"אהבה בתענוגים" הן בחינת יש ודבר: השמחה מתגלה בלב, שבו האדם חש את השמחה ואת התענוג, וזהו בחינת יש ודבר.

כאן טמון יתרונו של לימוד התורה שבעל פה אפילו על "אהבה בתענוגים", האהבה השמחה שתוארה קודם. השמחה והתענוג מורגשים בלב, ולכן הם מותירים תחושה של עצמי, של "יש" — משהו שחוזה את הרגש.

אבל בתושבע"פ האור מוסתר ואין נרגש התענוג לכך היא נעלה שהיא בחי' מ"ה תכלית הבטול בלי הרגשה כלל.

אבל בתורה שבעל פה האור מוסתר והתענוג אינו מורגש. לכן היא נעלית יותר, שכן היא בחינת מ"ה — "מה" — תכלית הביטול, בלי שום הרגשה כלל.

בתורה שבעל פה האור מוסתר ואין חשים בתענוג, ולכן היא נעלית יותר. זוהי בחינת מ"ה, "מה", שמציינת בחסידות ביטול מוחלט, בלי שום תחושת עצמי.

34 וזהו שאמר והוצאתי אתכם מתחת⁵⁵ סבלות מצרים שהיא היציאה וגילוי המדות מהגרון ע"י קול תורה שבכתב

וזהו שנאמר: "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" — זו היציאה והגילוי של המדות מן הגרון באמצעות קול התורה שבכתב;

כעת הדברים משתלבים בפסוקים של המאמר הקודם. "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" פירושו שהמדות יוצאות מן הגרון הצר באמצעות קול התורה שבכתב.

אזי אח"כ והבאתי אתכם אל הארץ⁵⁶ תושבע"פ שיש בה מעלה ומדרגה יתירה בהיותי ארץ צבי כו' טובה ורחבה כנ"ל:

ואחר כך "והבאתי אתכם אל הארץ" — זו התורה שבעל פה, שיש בה מעלה ומדרגה מיוחדת, בהיותה "ארץ צבי" וכו', "טובה ורחבה", כפי שנתבאר לעיל.

"והבאתי אתכם אל הארץ" היא התורה שבעל פה, שהיא נעלית עוד יותר: "ארץ צבי", "טובה ורחבה". סדר הפסוקים תואם את סדר העבודה: תחילה קוראים בתורה שבכתב, ואחר כך לומדים תורה שבעל פה.

קטע 7 • ו' 35-41

ארץ החיים: הרצון המתגלה

35 ועתה יש לבאר ענין ונתתי צבי⁵⁷ בארץ החיים. והוא עוד מעלה בענין תושבע"פ. והיינו עוד טעם שני למה שנקראת ארץ צבי.

עתה יש לבאר את ענין "ונתתי צבי בארץ החיים". זו מעלה נוספת של התורה שבעל פה, והיא טעם שני לכך שהיא נקראת "ארץ צבי".

הפסוק "ונתתי צבי בארץ החיים" מלמד על מעלה נוספת של התורה שבעל פה ועל משמעות נוספת של השם "ארץ צבי".

כי פי' צבי הוא הרצון (מלשון צביוני וכן לצביון נבראו⁵⁸ הקב"ה שאל להם רצונכם שאברא אתכם וכן ולא אביתם תרגום ולא צביתון כו'. וכן בלה"ק ג"כ פירושו חפץ או הדר ופאר כמבואר בספרים)

צבי פירושו רצון (מלשון "צביוני", וכן "לצביון נבראו": הקדוש ברוך הוא שאל אותם: "רצונכם שאברא אתכם?"; וכן "ולא אביתם", שהתרגום מתרגם "ולא צביתון" וכו'. וגם בלשון הקודש פירושו חפץ או הדר ופאר, כפי שמבואר בספרים),

כאן צבי מתפרש כרצון, כמו "צביון" — משאלה. חז"ל אמרו שכל הברואים נבראו "לצביון", כלומר בהסכמתם; התרגום מתרגם "לא אביתם" באותו שורש, ובעברית צבי פירושו גם חפץ, הדר ופאר.

והיינו שרצונו העליון ית' (וחפץ הוא פנימיות הרצון⁵⁹ כנודע) הוא מלוכש ומתגלה בארץ החיים דוקא שהיא התושבע"פ.

כלומר, רצונו העליון יתברך (וחפץ הוא פנימיות הרצון, כידוע) מלוכש ומתגלה דוקא בארץ החיים, שהיא התורה שבעל פה.

כלומר, רצונו העליון של ה' מתגלה ב"ארץ החיים", היא התורה שבעל פה. החפץ הוא הפנימיות של הרצון.

וזאת עוד מעלת התושבע"פ על התושב"כ שתושב"כ מקרא הוא בחי' מוחין דאבא בלבד שהוא בחי' חכמה. אבל אין בה כ"כ גילוי רצון העליון ממש שלמעלה מהחכמה.

וזו מעלה נוספת של התורה שבעל פה על התורה שבכתב. התורה שבכתב, המקרא, היא בחינת מוחין דאבא בלבד, שהיא בחינת חכמה; אך אין בה גילוי רב כל כך של רצונו העליון ממש, שלמעלה מחכמה.

התורה שבכתב היא מוחין דאבא, חכמה. רצונו העליון של ה', שלמעלה מחכמה, אינו מתגלה בה במידה רבה כל כך.

שהרי א"א להבין ולהורות איזה פסק דין שהוא רצון העליון לזכות או לחיוב אסור או מותר כו' מן התושב"כ שא"א להבין ממנה הפסק דין שהוא רק בחי' חכמתו ית' בלבד.

שהרי אי אפשר להבין מן התורה שבכתב ולהורות פסק דין כלשהו, שהוא רצונו העליון — לזכות או לחיוב, לאסור או להתיר וכו'. אי אפשר להבין ממנה את פסק הדין, שכן היא בחינת חכמתו יתברך בלבד.

אי אפשר להסיק מן התורה שבכתב לבדה פסק מעשי — לחיוב או לזכות, לאסור או להתיר. פסק מבטא את רצונו של ה', ואילו התורה שבכתב מצד עצמה מבטאת רק את חכמתו.

אבל תושבע"פ בה מלובש ומתגלה רצון העליון ב"ה שהוא ענין פסקי הדין שבתושבע"פ אסור מותר שזהו רצון העליון ב"ה.

אבל בתורה שבעל פה רצונו העליון יתברך מלובש ומתגלה. זהו עניינם של פסקי הדין שבתורה שבעל פה — אסור ומותר — שהם רצונו העליון יתברך.

התורה שבעל פה כוללת את פסקי ההלכה, וכל פסק — "אסור" או "מותר" — הוא גילוי של רצונו העליון של ה'.

36 וזהו ונתתי צבי בארץ החיי' דוקא שגילוי הרצון העליון הוא בתושבע"פ דוקא. והוא מפני שסוף מעשה

הוא דוקא במחשבה תחלה ונעוץ תחלתן בסופן⁶⁰

וזהו "ונתתי צבי בארץ החיים" דוקא: גילוי הרצון העליון הוא דווקא בתורה שבעל פה. הטעם לכך הוא ש"סוף מעשה" הוא דווקא "במחשבה תחילה", ו"נעוץ תחילתן בסופן",

הרצון מתגלה דווקא בתורה שבעל פה מכוח העיקרון "סוף מעשה במחשבה תחילה": מה שבא לידי ביטוי אחרון במעשה היה ראשון בכוונה המקורית. כפי שנאמר בספר יצירה, ההתחלה נעוצה בסוף.

ולכן נקי המלכות א"ח עטרת בעלה⁶¹ ונקי ג"כ ארץ חפץ⁶² ע"ש גילוי הרצון בה דוקא

ולכן מלכות נקראת "אשת חיל עטרת בעלה", והיא נקראת גם "ארץ חפץ", על שם גילוי הרצון דווקא בה.

מלכות, הספירה התחתונה ביותר, נקראת משום כך "אשת חיל עטרת בעלה", שכן היא מתעלה מעל ז"א, וכן "ארץ חפץ", משום שהרצון מתגלה בה.

(וכמו בארץ הגשמית גילוי כח הצומח שהוא בחי' א"ס לברוא מאין כו' כמ"ש באגה"ק איהו וחיהי⁶³ ובמאמי א"ח עט"ב.

(כמו בארץ הגשמית: גילוי כוח הצומח, שהוא בחינת אין סוף לברוא יש מאין וכו', כפי שנכתב באיגרת הקודש בעניין "איהו וחיהי", ובמאמר "אשת חיל עטרת בעלה".

הארץ הגשמית היא דוגמה לכך: כוח הצמיחה שבה הוא כוח של אין סוף, לברוא יש מאין, כפי שמוסבר באיגרת הקודש שבתניא, באיגרת הפותחת במילים "איהו וחיהי", ובמאמר העוסק ב"אשת חיל". המדרגה התחתונה ביותר נושאת את הכוח הנעלה ביותר.

והנה בתושבע"פ ג"כ יש אגדות ופסקי דינים ובאגדות ג"כ רק מלובש ח"ע. אבל בהלכות ופסקי דינים מלובש רצה"ע ולכן לימוד ההלכות נעלה יותר⁶⁴ טובא מלימוד האגדות כדאיתא בגמ' דסוטה דף מ' (מ'):⁶⁵

והנה גם בתורה שבעל פה יש אגדות ופסקי דינים, וגם באגדות מלובשת רק חכמה עילאה; אבל בחוקים ובפסקי דינים מלובש הרצון העליון. לכן לימוד ההלכות נעלה בהרבה מלימוד האגדות, כפי שמוכח בגמרא, סוטה, דף מ'.

גם בתוך התורה שבעל פה עצמה, באגדות — כלומר, בתכנים שאינם הלכתיים — מלובשת רק חכמה עילאה, ואילו בהלכות מלובש הרצון העליון. לכן הגמרא במסכת סוטה מציבה את לימוד ההלכה הרבה מעל לימוד האגדה.

37 אך עם היות שיש מעל' ומדרגות יתירות בתושבע"פ על תושב"כ שנק' ארץ טובה ורחבה וגם בה גילוי רצה"ע עכ"ז מצד אחד היא למטה במדרגה יותר שנשפלה מאד למטה בגשמיות ומדברת רק בענינים גשמיים

אך אף שיש בתורה שבעל פה מעלות ומדרגות מיוחדות על התורה שבכתב, והיא נקראת "ארץ טובה ורחבה" ויש בה גילוי הרצון העליון, הרי שמבחינה אחת היא נמוכה יותר במדרגתה, משום שירדה למטה מאוד, אל תוך הגשמיות, ועוסקת רק בעניינים גשמיים.

למרות מעלות אלה, התורה שבעל פה נמוכה יותר מבחינה אחת: היא ירדה לעסוק בעניינים גשמיים, בדינים הנוגעים לחפצים ולהתנהלות יום-יומית.

(ועמ"ש בפרשת בראשית). אך על זה נאמר והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי⁶⁶ כו'.

(וראו מה שנכתב בפרשת בראשית). אך על כך נאמר: "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי" וכו'.

הטקסט מפנה לדיון בפרשת בראשית. המענה לנחיתות זו הוא הפסוק: "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי".

כמשל היד שמגביה בה החפץ המונח למטה ויכולה היא היד להגביה למעלה מן הראש ויכולה להניח על הראש כמו"כ המלכות הנקי' תושבע"פ היא בחי' הארץ שעם היות שנתלבשה בגשמיות

כמו במשל היד, שבעזרתה מגביהים חפץ המונח למטה: היד יכולה להגביהו מעל הראש ואף להניחו על הראש. כך גם מלכות, הנקראת תורה שבעל פה, היא בחינת הארץ; ואף שהתלבשה בגשמיות,

היד יכולה להרים חפץ המונח על הקרקע ולהגביהו מעל הראש, או אפילו להניחו על הראש. כך גם מלכות, התורה שבעל פה, היא "הארץ", המתלבשת בעניינים גשמיים.

אבל נשאתי את ידי להגביה אותה למעלה ראש מבחי' ח"ע כי היא בחי' אשת חיל עטרת בעלה.⁶⁷ שהיא בחי' עטרה וכתר לז"א.⁶⁸

"נשאתי את ידי" כדי להגביה מעל הראש, למעלה מבחינת חכמה עילאה. שהרי היא בחינת "אשת חיל עטרת בעלה": היא בחינת עטרה וכתר לז"א.

אך ה' "נשאתי את ידי" כדי להגביה מעל הראש, למעלה אפילו מחכמה עילאה. היא "עטרת בעלה" — כתר לז"א, הנמצא מעל ראשו.

38 והיינו מטעם הנ"ל דונתתי צבי בארץ החיים⁶⁹ שבה גילוי רצה"ע כו'. והכתר הוא למעלה מן המוחין שבראש כנודע.

וזהו מהטעם שנאמר לעיל: "ואתן צבי בארץ החיים", כי בה מתגלה הרצון העליון וכו'. והכתר נמצא למעלה מהמוחין שבראש, כידוע.

מלכות יכולה להיות כתר משום שכפי שהוסבר, הרצון העליון מתגלה בה, וכתר הוא בחינת הרצון, שמעל המוחין שבראש.

וזהו אשר נשאתי את ידי. פ"י ידי הם הזרועות דא"א שהם חג"ת דא"א שהם מכינים את המל'. כמ"ש מקדש אדני כוננו ידיך:⁷⁰

וזהו "אשר נשאתי את ידי". כלומר, "ידי" הן זרועות אריך אנפין, שהן חסד, גבורה ותפארת של אריך אנפין, המכינות את המלכות, כמו שכתוב: "מקדש ה' כוננו ידיך".

"ידי" הן זרועות אריך אנפין, המבנה של כתר: חסד, גבורה ותפארת שבו מכינים ובונים את המלכות. הפסוק "מקדש ה' כוננו ידיך" מבטא את אותו רעיון: המקדש, שהוא מלכות, כונן בידי ה'.

39 וזהו והיית עטרת תפארת⁷¹ וגוי וצניף מלוכה בכף אלהיך. פיי הצניף מלוכה שהוא המלי' היא עטרת תפארת כנ"ל פיי עטרת בעלה. בכף אלקיך שזהו ע"י אשר נשאתי את ידי זרועות דא"א.

וזהו [פירוש] "ותהיי עטרת תפארת" וגוי, "וצניף מלוכה בכף אלקיך". כלומר, צניף המלוכה, שהיא מלכות, היא "עטרת תפארת", כפי שנתבאר לעיל, פירוש: עטרת בעלה. "בכף אלקיך" — הדבר נעשה באמצעות "אשר נשאתי את ידי", זרועות אריך אנפין.

הפסוק בישיהו, "ותהיי עטרת תפארת ביד ה'", וצניף מלוכה בכף אלקיך", מבטא את אותו רעיון. "צניף המלוכה" היא מלכות, והיא נעשית עטרה לתפארת — כלומר לזעיר אנפין, בעלה. היא מוחזקת "בכף אלקיך", כלומר בידו של אריך אנפין, הפרצוף של כתר, שמגביה אותה.

40 וזהו לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב. שהאבות הן חג"ת דז"א ומעלה יתירה היא להם שניתנה להם הארץ משום דהיא א"ח עט"ב כתר לז"א כנ"ל.

וזהו "לתת אותה לאברהם, ליצחק וליעקב". האבות הם חסד, גבורה ותפארת של ז"א, וזכות מיוחדת היא להם שהארץ ניתנה להם, משום שהיא "אשת חיל עטרת בעלה" — כתר לז"א, כפי שנאמר לעיל.

הפסוק ממשיך: "לתת אותה לאברהם, ליצחק וליעקב". שלושת האבות מייצגים את חסד, גבורה ותפארת של ז"א, ולכן קבלת הארץ, מלכות, שהופכת לכתר שלהם, היא זכות מיוחדת עבורם.

והיינו מעלת ומדרג' התושבע"פ. ונתתי אתה לכם מורשה⁷² שיהיה מוסתר בה האור שזהו תכלית הבטול שאין נרגש כלל הבטול ובה גבוה הוא אפי' מבחי' אהבה בתענוגים שהוא בחי' יש ודבר שנרגש השמחה בלב.

וזהו מעלתה ומדרגתה של התורה שבעל פה. "ונתתי אותה לכם מורשה" — שהאור יהיה מוסתר בה; זהו הביטול בתכלית, שבו הביטול כלל אינו מורגש. בכך היא נעלית אפילו מבחינת אהבה בתענוגים, שהיא בחינת יש ודבר, שבה השמחה מורגשת בלב.

זוהי מעלתה של התורה שבעל פה. "ונתתי אותה לכם מורשה" מתפרש כך שהאור מוסתר בה: ביטול שלם כל כך, עד שאינו מורגש כלל — נעלה אפילו מ"אהבה בתענוגים", שבה השמחה מורגשת, ולכן נותרת תחושת ישות.

אבל הלימוד כשהוא בבחי' בטול ע"ד אני המשנה המדברת בפ"ך הוא בטול ממש בלי שום הרגשה כנ"ל.

אבל לימוד התורה, כשהוא בבחינת ביטול, בדרך של "אני המשנה המדברת בפ"ך", הוא ביטול ממש, בלי שום הרגשה, כפי שנאמר לעיל.

לימוד תורה מתוך ביטול אמיתי, כמאמר "אני המשנה המדברת בפ"ך", הוא ביטול ממש: הלומד נעשה לפה של התורה ואינו מרגיש את עצמו כלל.

41 וזהו מתניתין מלכתא כנודע. וזהו לתת אותה לאברהם. כי אברהם בחי' אהבה והארץ שהיא תושבע"פ גבוה יותר אפי' מבחי' אהבה בתענוגים.

וזהו [המאמר] "המשנה היא מלכה", כידוע. וזהו "לתת אותה לאברהם": אברהם הוא בחינת אהבה, והארץ, שהיא התורה שבעל פה, גבוהה אפילו מבחינת אהבה בתענוגים.

מכאן המאמר הידוע "המשנה היא מלכה": התורה שבעל פה היא מלכות. "לתת אותה לאברהם" מלמד שהארץ גבוהה מאברהם, המסמל אהבה; התורה שבעל פה נעלית אפילו מבחינת "אהבה בתענוגים".

נמצא המתבאר בפסוק זה הוא למעלי' כללוי' ענין יחוד דאוי"א וזו"נ וכן בחי' אלו הן הן ממש בעבודת ה' בכל יום שהאדם יש בו כל בחינות אלו.

נמצא שמה שמתבאר בפסוק זה הוא, למעלה, כללות עניין היחוד של אבא ואמא ושל ז"א ונוקבא; ובחינות אלה ממש קיימות בעבודת ה' בכל יום, שכן יש באדם את כל הבחינות הללו.

נמצא שהפסוק, כפי שהוא נקרא למעלה, מתאר את היחודים של אבא ואמא ושל ז"א ונוקבא, שבהם פתחה הביאור. אותם שלבים מתקיימים גם בעבודתו היומיומית של כל אדם, משום שכל הבחינות הללו כלולות בו.

קטע 8 • ו' 42-44

בכל יום

42 ולכן בכל יום בבקר ובערב מזכירין יצ"מ כי תחלה יש בחי' גלות מצרים שהוא עבור ז"א בבטן אימא והוא בחי' מצרים מצר הגרון

לכן בכל יום, בבוקר ובערב, מזכירים את יציאת מצרים. תחילה יש בחינה של גלות מצרים, שהיא העיבור של ז"א ברחם אמא, והיא בחינת מצרים — המיצר שבגרון;

לכן מזכירים את יציאת מצרים בכל יום, בבוקר ובערב. כל יום מתחיל ב"גלות": המדות עדיין בעיבור, נתונות כמיצר שבגרון.

ואח"כ ע"י אמר לבני ישראל⁷³ אני ה' שהוא עסק התורה שבכתב הנק' תורת הוי' הוא הלידה וזהו לשון מקרא שהוא קורא ומוציא אותן מהעלי' אל הגילוי.

ואחר כך, באמצעות "אמור לבני ישראל: אני הוי'", שהוא העיסוק בתורה שבכתב, הנקראת "תורת הוי'", באה הלידה. וזהו פירוש המונח מקרא: קוראים ומוציאים אותן מן ההעלם אל הגילוי.

"אמור לבני ישראל: אני הוי'" מבטא את לימוד התורה שבכתב, הנקראת "תורת הוי'", והוא מביא את הלידה. הקריאה בקול, מקרא, מוציאה את המדות מן ההעלם אל הגילוי.

אך כמו הלידה הגשמית א"א בלא חבלי לידה ויסורין כמו"כ צריך להרגיש כאב וצער על מניעת גילוי שם הוי' בלבד.

אבל כשם שלידה גשמית אינה אפשרית בלי חבלי לידה ויסורים, כך צריך להרגיש כאב וצער על כך שגילוי שם הוי' נמנע בלבד.

לידה אינה באה בלי חבלי לידה. כך אדם צריך לחוש כאב על כך ששם הוי', האלוקות, אינו מתגלה בלבד.

43 ועי"ז יהיה הלידה שהוא השמחה ותענוג כמ"ש אם הבנים שמחה.⁷⁴ ולמעלה היינו לידת ז"א ולמטה

בנפש גילוי המדות אהוי"ר. ויוצא דם נדה שנדחין כל המחשבות זרות ע"י הלידה כו'.

ובאמצעות זאת תתרחש הלידה, שהיא שמחה ותענוג, כפי שנאמר: "אם שמחה בבניה". למעלה זו לידת ז"א, ולמטה, בנפש, זהו גילוי המדות — אהבה ויראה. ודם הנידה יוצא: הלידה דוחה את כל המחשבות הזרות וכו'.

מתוך הכאב באה הלידה, שהיא שמחה, כפי שנאמר: "אם שמחה בבניה". למעלה זו לידת ז"א; בנפש, האהבה והיראה באות לידי גילוי. וכמו הדם היוצא מן הגוף בלידה, כך נדחות כל המחשבות הזרות.

ואח"כ והבאתי אתכם אל הארץ⁷⁵ ענין זה למעלה מה שמבחי ז"א יורד ההשפעה למלי ונקי ארץ כנען שמכניע כל החיצונים ונמתקים כל הדינים מפני

ואחר כך: "ואביא אתכם אל הארץ". למעלה, הכוונה היא שההשפעה יורדת מבחינת ז"א למלכות, והיא נקראת "ארץ כנען", משום שהיא מכניעה את כל הכוחות החיצוניים וממתיקה את כל הדינים, מפני ש-

לאחר מכן בא "ואביא אתכם אל הארץ": למעלה, השפע עובר מז"א למלכות. הארץ נקראת כנען, מלשון הכנעה, משום שהיא מכניעה את הכוחות החיצוניים וממתיקה את כל הדינים.

שע"י הלידה שהוא בחי גדלות אין יניקה לחיצונים. אבל מבחי עיבור וקטנות יש להם יניקה כמבואר במ"א.

באמצעות הלידה, שהיא בחינת גדלות, אין לכוחות החיצוניים יניקה; אבל מבחינת העיבור והקטנות יש להם יניקה, כפי שמבואר במקום אחר.

הכוחות החיצוניים יכולים לינוק רק מן העיבור והקטנות, המצב המצומצם. לאחר שבאו הלידה והגדלות, אין להם עוד ממה לינוק.

44 ולמטה הארץ היא בחי תושבע"פ והיא אשר נשאתי את ידי כי אשת חיל עטרת בעלה⁷⁶ והיית צניף

מלוכה⁷⁷ כו' וכנ"ל.

ולמטה, הארץ היא בחינת תורה שבעל פה, והיא [הארץ] שעליה "נשאתי את ידי", כי "אשת חיל היא עטרת בעלה", ו"תהיי צניף מלוכה" וכו', כפי שנאמר לעיל.

למטה, בעבודת האדם, הארץ היא תורה שבעל פה, המתעלה כ"אשת חיל", עטרת בעלה" וכ"צניף מלוכה".

ולהיות נודע שבכל יום נמשכין מוחין חדשים למעלה וכן בנפש האדם כמ"ש חדשים לבקרים⁷⁸ כו' ומכיוון שידוע שבכל יום נמשכים למעלה מוחין חדשים, וכך גם בנפש האדם, כמו שכתוב: "חדשים לבקרים" וכו', בכל יום נמשכים מוחין חדשים, למעלה וגם בנפש, כפי שאומר הפסוק: "חדשים לבקרים".

שנעשה בריה חדשה ע"כ צ"ל בכל יום יצ"מ שהמשכה ממוחין למדות הוא ע"י מצר הגרון והיינו ע"י תושב"כ ואח"כ והבאתי אתכם אל הארץ היא התושבע"פ הנק' ארץ חפץ כנ"ל:

וכך האדם נעשה בריה חדשה, לכן צריך להיות יציאת מצרים בכל יום: ההמשכה מן המוחין אל המדות נעשית דרך מצר הגרון, כלומר, באמצעות התורה שבכתב; ואחר כך "והבאתי אתכם אל הארץ" — היא התורה שבעל פה, הנקראת "ארץ חפץ", כפי שנאמר לעיל.

מכיוון שהאדם נעשה בריה חדשה בכל יום, הוא זקוק ליציאת מצרים חדשה בכל יום: השפע מן השכל אל הרגש עובר דרך מצר הגרון, באמצעות לימוד התורה שבכתב; ולאחר מכן מגיעים אל "הארץ" — לימוד התורה שבעל פה, "ארץ חפץ".

בעבודה

בכל יום על האדם לצאת מחדש ממצרים. הבנת גדלות ה' אינה מספיקה אם אהבה ויראה נשארות כלואות ב"גרון" והרצונות הזרים מעכבים אותן: יש לקרוא בקול את התורה שבכתב, ולחוש כאב ממשי על כך ששם הוי' אינו מתגלה בלב — חבלי הלידה המביאים לשמחה של אהבה ויראה. לאחר מכן מגיעים ל"ארץ", ללימוד התורה שבעל פה, ובעיקר להלכה שבה מתגלה רצון ה'; יש ללמוד אותה בביטול שלם כל כך, עד שהתענוג עצמו אינו מורגש.

שאלות לשיחה

1. מדוע הגרון, שאינו שכל ואינו רגש, צר יותר מן הראש ומן הלב?
2. מה פירוש הדבר בחוויה האישית שאהבה ויראה נמצאות "בעיבור", ומה מביא אותן ללידה?
3. מדוע אסור להוסיף דבר לאותיות התורה שבכתב, בעוד שניסוח התורה שבעל פה יכול להשתנות בחופשיות?
4. באיזה מובן לימוד התורה שבעל פה נעלה משמחת "אהבה בתענוגים", אם התענוג שבו אינו מורגש כלל?
5. כיצד יכולה התורה שבעל פה, העוסקת בעניינים גשמיים, להיות "עטרת בעלה" ולעלות מעל החכמה העליונה?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור על הני"ל

לפי ההערה, ביאור זה נמצא בכתב יד 82, בכתב ידו של הצמח צדק עצמו, והוא מחולק שם לסעיפים.

הערת קה"ת

נמצא בכרך 82 גוכתי"ק הצ"צ ונחלק לסעי'. הנחת כ"ק אדה"א בתו"ח וארא (אותיות מרובעות) עא. הנחת הר"מ בן אדה"ז בסה"מ תקס"ג עי קיג. הגהות באוה"ת שמות עי קעז. בד"ה קול דודי תרמ"ג עי קיט נתבארו כמה ענינים מהמאמר.

פסוקה 2

2 ביאור על הני"ל

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Toras Chaim.

הערת קה"ת

נמצא בכרך 82 גוכתי"ק הצ"צ ונחלק לסעי'. הנחת כ"ק אדה"א בתו"ח וארא (אותיות מרובעות) עא. הנחת הר"מ בן אדה"ז בסה"מ תקס"ג עי קיג. הגהות באוה"ת שמות עי קעז. בד"ה קול דודי תרמ"ג עי קיט נתבארו כמה ענינים מהמאמר.

פסוקה 3

3 פרעה אותיות הערף

המקורות שבהערה לפירוש פרעה כ"העורף" — לקוטי תורה של האריז"ל על יושב ובראשית שמות — נלקחו מהערת הרבי שם, שמוסיפה כי הרעיון מופיע במקומות רבים.

הערת קה"ת

לקרית להאריז"ל פי וישב. שם ר"פ שמות. ובכ"מ — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בד"ה לא יצא האיש בסיף תרל"ב.

4 ופרעה עמד על היאור

תחילת חלומי של פרעה: הוא עמד על שפת היאור. הטקסט מפרש זאת כעורף (פרעה) העומד על הערוץ העובר דרך הגרון (היאור).

Genesis 41:1 בראשית מ"א:

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְרָעָה חָלַם וְהָנָה עֹמֵד עַל־הַיָּאָר:

And it came to pass at the end of two full years, that Pharaoh dreamed: and, behold, he stood by the river

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מא, א.

5

בסנה הנוער ה' מבטיח להעלות את ישראל ממצרים "אל ארץ טובה ורחבה". הטקסט מפרש את "רחבה" כהיפוכה של מצרים, המקום הצר, ומחיל זאת על מלכות.

Exodus 3:8 שמות ג':ח

וְאָרַד לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם וְלַהֲעֲלֹתוֹ מִדֶּהָאָרֶץ הַהִוא אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה אֶל־אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ אֶל־מְקוֹם הַכְּנַעֲנִי וְהַחֲתִי וְהָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִיטִּי וְהַיִּבְנוֹסִי:

and I am come down to deliver them out of the hand of the Egyptians, and to bring them up out of that land unto a good

פסוקה 6

6 שבגרון יש . . כמ"ש במ"א

באותו עמוד במאמר יתרו, המעבר מן המוח ללב דרך הגרון הצר נקרא מצרים, "מיצר מי", ובאותו מיצר מושלים שלושה שרים: שר המשקים בקנה הנשימה, שבו נמשכת חכמה; שר האופים כוושט, שבו נמשכת בינה; ושר הטבחים בוורידים, שהם המשכת הדעת.

הערת קה"ת

ראה בכ"ז לקרית להאריז"ל פי וישב. לקמן עא, ד. קב, ג. ובאוה"ת פי שמיני ע' לה.

7

"קנה חכמה קנה בינה". הטקסט קורא את המילה "קנה" במשמעות "רכוש", כאילו הייתה "קנה" — הצינור הממשיך מלמעלה למטה, וכך גם קנה הנשימה, המוריד את השכל אל הלב.

Proverbs 4:5 משלי ד':ה

קְנֵה חִכְמָה קְנֵה בִּינָה אֶל־תִּשְׁכַּח וְאֶל־תֵּט מֵאֲמָרֶיךָ:

Get wisdom, get understanding; Forget not, neither decline
;from the words of my mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8

8 אז השכל נעשה מהות מדה

לפי ההערה, השכל נעשה לרגש באמצעות הפרסא שבין המוחין למידות, כך שאור המוחין מגיע באופן שונה ומקבל את מהות המידות. המקור השני מוסיף שהבנת טובו של דבר היא רק "מידה שבשכל" ועדיין שכל, וששכל עצמו אינו נעשה למידה.

הערת קה"ת

וזהו ע"י הפרסא שבין המוחין למדות שע"י בא אור המוחין באופן אחר מכמו שהן במוחין ולהיות כמהות המדות. — סה"מ תער"ב ח"ב ע' תתעח. וראה שם ע' תתנו (פרק תיד) היינו שהאהבה הוא הטעם וג"ז רק מהבנת טוב הדבר שזהו בחי' מדות שבשכל רק להיות שזהו הבנת טוב הדבר בעצמו ה"ז מהות מוחין עדיין אבל השכל עצמו אינו נעשה מהות מדה, ע"ש. בסה"מ תרמ"ד ע' רכו ובסה"מ תרמ"ז ע' קנב ובסה"מ תרנ"א ע' קנה, מצוין לכאן.

פסוקה 7

9

"שישים המה מלכות". הטקסט מציין מאמר על הפסוק הזה, הנקרא על שם מילות הפתיחה שלו, כמקום שבו נדונה צמיחתו של נהר מעבר לגדותיו.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו':ח

שְׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילֵגְשִׁים וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר:

There are threescore queens, And fourscore concubines,
And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 נהרא מכפיה מיברך

מאמרו של שמואל בגמרא: "נהר מתברך (מתרבה) מגדוליו", שנאמר על הפרת, שמימי "מתרבים". המאמר שהטקסט מציין מפרש זאת כך: נהר,

המנוגד לרצונה.

Job 12:12 איוב י"ב:י"ב

בִּישִׁישִׁים חֶקְמָה וְאַרְךָ יָמִים תְּבוֹנָה:

Is wisdom with aged men, And understanding in length of
—?days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יב, יב.

פסוקה 14

16 ופרעה עמד על היאור

פתיחת חלומו של פרעה, המצוטט כאן שוב: פרעה, העורך, עומד על
היאור, הצינור של המוחין, ומונע מהם להיוולד.

Genesis 41:1 בראשית מ"א:א

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חָלַם וַהֲנֶה עֹמֵד עַל־הַיָּאֹר:

And it came to pass at the end of two full years, that Pharaoh
.dreamed: and, behold, he stood by the river

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 17

17 דודי שלח ידו מן החור

הערת קה"ת מפנה Song of Songs 8:4 למילים האלה.

Song of Songs 8:4 שיר השירים ח':ד

הערת קה"ת

שה"ש ח, ד.

18 דודי שלח ידו מן החור

"דודי שלח ידו מן החור". הטקסט מפרש את ה"חור" כפתח שבצדו האחורי
של ז"א, כנגד החזה, שדרכו יוצאת המלכות. (בהערה של קה"ת מצוין שיר
השירים 8:4; המילים מופיעות ב"ד:5).

Song of Songs 5:4 שיר השירים ה':ד

דוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן־הַחֹר וּמָצִי הֶמוֹ עָלָיו:

My beloved put in his hand by the hole of the door, And my
.heart was moved for him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 כשושנה

הזוהר פותח בפסוק "כשושנה בין החוחים" ואומר שהשושנה היא כנסת
ישראל. הטקסט מצטט פירוש על קטע זה כדי להבחין בין החיצוניות
לפנימיות של המלכות.

Zohar, Introduction 1:1-2:4 ספר הזוהר, הקדמה א-א:ב:ד'

1This chapter, a preliminary exposition of Gen. 1, serves to
introduce the reader to the circle of R. Simeon and his col-
leagues, and to give him an idea of the scope and nature of
their discussions. It is somewhat more discursive and fanci-
ful than the main body of the Zohar. Rabbi Hizkiah opened
his discourse with the text: As a lily among thorns, etc. (S.S.
2, 2). 'What', he said, 'does the lily symbolise? It symbolises
the Community of Israel. As the lily among thorns is tinged
... with red and

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

לאחר שיצא ממעינו, גדל מעצמו, כפי שהמדות מתרחבות מעבר לשכל
שממנו נולדו.

Bekhorot 55b:5-6 בכורות נ"ה ב:ה-ו'

מְסִיעֵה לָקָה לְשִׁמּוּאֵל, דָּאָמַר שְׁמוּאֵל: נִהְרָא מְכִיפִיה מִיבְרִיָּה. וּפְלִגָּא
דְּרַב, דָּאָמַר רַב אָמִי אָמַר רַב: מִיטְרָא בְּמַעְרְבָא סְהָדָא רַבָּה פְּרָת. אָבוּה
דְּשִׁמּוּאֵל עָבִיד לָהּ לְבִנְאִתָּיה מְקֻנָּה בְּיוֹמֵי נִסָּן, וּמִפְּצֵי בְּיוֹמֵי תִשְׁרִי.
מְקֻנָּה בְּיוֹמֵי נִסָּן — סָבַר לָהּ כְּרַב, דָּאָמַר רַב אָמִי אָמַר רַב: מִיטְרָא
בְּמַעְרְבָא סְהָדָא רַבָּה פְּרָת, שְׁמָא יִרְבּוּ נוֹטְפִין עַל הַזֹּחֲלִין, וְהָווּ לָהּ מִי
גְּשָׁמִים רוֹבָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 8

11 יסוד אימא שמסתיים בחזה דז"א

לפי ההערה, אור התורה שם מפנה לקטע זה, וכן ל"אור תורה" של המגיד
על הביאור ל"יחזה התנופה".

הערת קה"ת

ע"ה שכ"א פ"ג. באוה"ת מג"א ע' ערב מצוין לכאן. ומצוין לאו"ת מהמגיד
בפ"י חזה התנופה. ע"ש בפ"י חזה.

12 יסוד אימא שמסתיים בחזה דז"א

בהערת קה"ת מובא פרק זה מתוך עץ חיים של האר"י, העוסק ביסוד דאמא
המסתיים בחזה דז"א. הטקסט מפרש את הסיום הזה כנקודה שבה השכל
נעשה לרגש.

Sefer Etz Chaim 21:3 עץ חיים כ"א:ג'

... והנה נודע כי עיקר הארת ז"א הוא מן החסדים שבתוך יסוד הבינה
המתגלים בו מהחזה ולמטה שכבר נגמר מלבוש היסוד דאימא שהוא
מכסה עליהם ועתה אם תרד יסוד הבינה עד סיום ב"ש ת"ת דז"א לא
יהיה גילוי אל החסדים שבז"א כי אם בשליש התחתון לבד ויהיה הז"א
בלתי הארה גדולה (כלל). והטעם ה"ב שהוא מפני הנוקבא כי בהיות
יסוד דאמא מסתיים בחזה דז"א מתגלגל החסדים והאורות וע"י הארה זו
יכולה הנוקבא להכנות והיא ניכנית משם ולמטה באחור דז"א כנ"ל
לפי שנוקבא אינה ניכנית אלא מן הארת הגבורות אשר ביסוד ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

13 גי' שלישים

ההערה מפנה לשם לעניין "שלושת השלישים" של כל מדה.

הערת קה"ת

ראה בד"ה כל הנהגה תרנ"ב.

פסוקה 12

14 דגרון וחרן הוא ענין אחד

שם החכמה שירדה אל תוך הגרון הצר נקראת מצרים, ויציאת יעקב מבאר
שבע לחרן מתפרשת כירידה זו, "כי גרון וחרון כולא חד". עוד נאמר שם
שהמדות נעשו מרות במקום זה — זו המרירות שבה המצרים המררו את חיי
אבותינו.

הערת קה"ת

ראה גם לעיל נא, א.

15 ביששים חכמה

"אצל היששים יש חכמה, ואורך ימים [מביא] בינה". הטקסט משתמש
בפסוק זה כדי לתאר את הדעת המיושבת והבוגרת, המסוגלת לשאת דבר

פסוקה 20

25 ולחכימא ברמיזא

מקורו של הביטוי מצוין שם. בקטע ההוא משתמשים בביטוי "לחכימא ברמיזא" כדי להסביר מדוע המצוות המעשיות, ששורשן ברצונו הפנימי של ה' שמעבר להבנה, יכולות להתגלות למטה רק כשהן מלוכשות בדברים גשמיים — כשם שרעיון עמוק ביותר אפשר להעביר רק באמצעות רמז.

הערת קה"ת
נסמן לעיל ט, ב.

פסוקה 21

26 ולפעמים היו"ד שלמטה עושים במקומה דלי"ת

ההערה מצטטת את הפסיקה שם: הנקודה התחתונה של האליף נכתבת לעיתים בצורת דלי"ת קטנה והפוכה, לפי המסורת הקבלית, וכך יש לכותבה בתפילין לפי מסורת האר"י. נמצא שההלכה מתעדת את אותה צורה שהטקסט מפרש.

הערת קה"ת
ראה שר"ע אדה"ז סל"ו סעי' ב "ונקודה התחתונה פעמים תמונתה כדלי"ת קטנה הפוכה ע"פ הסוד, וכן צ"ל בתפילין ע"פ קבלת האר"י ז"ל". וראה לעיל נב, ג.

פסוקה 22

27 וכן ביי"ת . . רומז על איכות ההמשכה

על פי ההערה, פירוש זה של ביי"ת מתבאר שם.

הערת קה"ת
נתבאר בהמשך תערי"ב ח"ב פרק תז (ע' תתסד).

28 שו"ה איכות — וכן גימ"ל

ההערה מפנה לשם בעניין זה של צורות האותיות.

הערת קה"ת
ראה ביאורו לאדה"א קו, ד. ראה בסה"מ תקס"ג ע' עג הנחת כ"ק אדה"א. ומובא באוה"ת בראשית כרך ו' תתשמב, א. אוה"ת ענינים ע' כ.

29 וזה מורה על בחי' היסוד

ההערה מפנה לשם בעניין הגימ"ל כרמז ליסוד.

הערת קה"ת
ראה ביאורו בלק קז, ד ואילך. אוה"ת ויחי שפג, א. לקרי"ש חי"ז ע' 202 הערה 63.

30 שהוא גומל דלים

הגמרא דורשת את האותיות גימ"ל ודלי"ת כ"גמול דלים", ואומרת שרגלה של הגימ"ל נמשכת לעבר הדלי"ת, משום שמי שגומל חסד רץ אחר העניים. הטקסט מחיל זאת על יסוד שמשפיע למלכות.

Shabbat 104a:4 שבת ק"ד א:ד

אמרי לקה רבנו לרבי יהושע בן לוי: אתו דרדקי האידינא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו: אלא"ף ביי"ת — אלה בינה. גימ"ל דלי"ת — גמול דלים. מאי טעמא פשוטה כרציה דגימ"ל לגבי דלי"ת — שכן דרכו של גומל חסדים לרוץ אחר דלים. ומאי טעמא פשוטה כרציה דדלי"ת לגבי גימ"ל — דלימצינה לקה נפשיה. ומאי טעמא מהדר אפיה דדלי"ת מגימ"ל — דליתן לקה בצניעה, כי היכי דלא ליכסיף מיניה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

20 שושנה בין החוחים

"כשושנה בין החוחים, כן רעייתי בין הבנות". השושנה בין החוחים היא המלכות החיצונית, שיורדת לעולמות התחתונים; "רעייתי" היא פנימיותה, שאינה יורדת.

Song of Songs 2:2 שיר השירים ב:ב

כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים כֵּן רֵעִיָּתִי בֵּין הַבָּנוֹת:

As a lily among thorns, So is my love among the daughters
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 ששים המה מלכות

"ששים המה מלכות". הטקסט מציין את המאמר על פסוק זה כמקום שבו מוסברת פנימיות המלכות ביתר הרחבה.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו:ח

שְׁשִׁים הֵמָּה מַלְכוּת וּשְׁמָנִים פִּילָגְשִׁים וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר:

There are threescore queens, And fourscore concubines,
And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 אחת היא יונת

"אחת היא יונת תמתי". חלק מאותה הפניה, העוסקת בפנימיות המלכות.

Song of Songs 6:9 שיר השירים ו:ט

אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי אַחַת הִיא לְאִמָּה כָּרָה הִיא לְיוֹלְדָתָה רְאוּהָ בָנוֹת וְיִאֲשְׁרוּהָ מַלְכוּת וּפִילָגְשִׁים וְיַהַלְלוּהָ:

My dove, my undefiled, is but one; She is the only one of her mother; She is the choice one of her that bore her. The daughters saw her, and called her happy; Yea, the queens and the concubines, and they praised her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 מה יפית . . אהבה בתענוגים

"מה יפה את ומה נעמת, אהבה בתענוגים". הטקסט מפרש זאת ככנסת ישראל, המלכות הפנימית, שהתגלותה היא שמחה.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז:ז

מַה־יְפִית וּמַה־נְּעֻמָּת אֶהְיֶה בַת־תַּעֲנוּגִים:

How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ז, י.

פסוקה 18

24 הקול קול יעקב

דבריו של יצחק כשיעקב בא אליו: "הקול קול יעקב". הטקסט מפרש את "קול יעקב" כקול של קריאת התורה.

Genesis 27:22 בראשית כ"ז:כב

וַיֵּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הִקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהִיָּדִים יָדֵי עֲשׂוֹ:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 25

36 שקיבל משה מפי הגבורה

ההערה מצטטת שם את אור התורה: יש להבין את הניסוח "מפי הגבורה", שכן התורה נקראת "תורת חסד".

הערת קה"ת

צ"ל הלשון מפי הגבורה, שהרי נקי תורת חסד. — אוה"ת יתרו ע' תתקי.

פסוקה 26

37 שתושב"כ . . נקראת מוסר אביך

שם מסביר התניא, בעקבות הזוהר, ש"מוסר אביך" היא התורה שבכתב, הנמשכת מחכמה עילאה הנקראת "אבי"; והתורה שבעל פה, "תורת אמך", מוציאה את כל המצוות מן ההעלם אל הגילוי, כשם שהאם מביאה את טיפת האב ללידה כוולד שלם.

Zohar II, 276b זח"ב רעו, ב

הערת קה"ת

אגה"ק סי' כט ע"פ זח"ב רעו, ב.

38 מוסר אביך

"שמע בני מוסר אביך, ואל תיטוש תורת אמך". הטקסט מפרש את מוסר האב כתורה שבכתב (אבא, חכמה), ואת תורת האם כתורה שבעל פה (אמא, בינה).

Proverbs 1:8 משלי א':ח

שְׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאַל־תִּטְּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ:

Hear, my son, the instruction of thy father, And forsake not
the teaching of thy mother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 הקל קול יעקב

"הקול קול יעקב" — הטקסט קורא זאת שוב כקול הקריאה בתורה שבכתב, שמביא את המדות מן ההעלם אל הגילוי.

Genesis 27:22 בראשית כ"ז:כ"ב

וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיִּמָּשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הֲקֹל יַעֲקֹב וְהִנֵּנִי יָדִי עָשׂוּ:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him,
and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are
'the hands of Esau

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 ע"פ גן נעול

ההערה מפנה לשם לביאור על "גן נעול", שאליו מתייחס הטקסט.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תלה ואילך.

41 גן נעול

"גן נעול אחותי כלה". הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה, העוסק בבינה הנוספת שניתנה לאישה.

Song of Songs 4:12 שיר השרים ד':י"ב

גֵן נְעוּל אַחֲתִי כְלָה גֵן נְעוּל מַעְיֵן חֲתוּמָה:

A garden shut up is my sister, my bride; A spring shut up, a
fountain sealed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה שבת קד, א.

31 אשרי משכיל אל דל

"אשרי משכיל אל דל". הפסוק מובא כמקור לכך שמלכות נקראת דל, "עני".

Psalms 41:2 תהילים מ"א:ב'

אַשְׁרֵי מְשָׁכִיל אֶל־דָּל בַּיּוֹם יָרֶעַח יִמְלֹכֶה ה'

Happy is he that considereth the poor; the L-RD will deliver
him in the day of evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מא, ב. ראה ביאורו"ז לכ"ק אדה"א קו, ד. ולקמן קטז ב מציין לזוהר.

פסוקה 23

32 והשפע מן המשפיע כו'

כתב היד מוסיף כאן בסוגריים: הו"ד של הווי"ו היא האור של החכמה העליונה המאיר במדות, הנקראות וי"ו; והווי"ד של הגימ"ל היא מלכות, החכמה התחתונה, המקבלת מן המדות הנקראות וי"ו.

הערת קה"ת

בגוכתי"ק הנ"ל נוסף: (כי היוד דויו היינו הארת ח"ע המאיר במדות הנק' וי"ו וויד' דגימל הוא מל' ח"ת המקבלת מהמדות הנק' וי"ו).

33 לבושא דאורייתא

הזוהר אומר שסיפורי התורה הם הלבוש שלה, המצוות הן הגוף שלה, ומתחת להם מצויים הנשמה ונשמת הנשמה. הטקסט מביא זאת כדי להראות שגם הפשט הפשוט של התורה שבכתב אינו אלא לבושה החיצוני.

Zohar, Beha'alotcha 12:56-13:65 ספר הזהר, בהעלותך י"ב:נ"ו-

י"ג:ס"ה

34 גל עיני ואביטה

"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". הטקסט מפרש זאת כתפילה לראות את החכמה הנסתרת בתוך הרמזים שבתורה שבכתב. (כהערת קה"ת מצוין תהלים קיט, לו; המילים מופיעות בתהלים קיט, יח.)

Psalms 119:18 תהילים קי"ט:י"ח

גַּל־עֵינִי וְאֶבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ:

Open Thou mine eyes, that I may behold wondrous things
out of Thy law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, לו. ראה סה"מ תרל"ח ע' קמו.

פסוקה 24

35 ואלה המלכים

"ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום". הקבלה מפרשת את רשימת המלכים הזאת כרומזת לעולם התוהו; הטקסט משתמש בה כדי להראות שגם בסיפור פשוט שבתורה שבכתב טמונים סודות בפרטיו.

Genesis 36:31 בראשית ל"ו:ל"א

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוֹם לִפְנֵי מֶלֶךְ־מֶלֶךְ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom,
before there reigned any king over the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 תלמוד בבבלי

המקור מצוין שם. הקטע, המצטט את פרי עץ חיים, מסביר שכל חלקי התורה מושרשים באצילות, אך המקרא יורד ומתלבש בעשיה, המשנה ביצירה בלבד, התלמוד בבבלי בלבד, והקבלה נשאר באצילות בלי לבוש.

הערת קה"ת
נסמן לעיל יז, א.

48 ארץ טובה ורחבה

"ארץ טובה ורחבה" — נקראת על התורה שבעל פה, שמתרחבת בלי סוף.

Exodus 3:8 שמות ג':ח

וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההוא אל-ארץ טובה ורחבה אל-ארץ זבת חלב ודבש אל-מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסים:

and I am come down to deliver them out of the hand of the Egyptians, and to bring them up out of that land unto a good land and a large, unto a land flowing with milk and honey; unto the place of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 ועמ"ש בפי לך

שם, על האות ה' שנוספה לשמו של אברם והפכה אותו לאברהם, המאמר מסביר שזו הה"א העליונה, בינה, שבה מתגלה עתיק (הבחינה הפנימית של כתר), ושההתפשטות והירידה מתאפשרות רק מכוח בחינה עליונה יותר. הפסקאות הבאות מוסיפות שרוחבה של בינה נובע מהי"ד של חכמה רק באמצעות עתיק, "קוצו של יידי", שבאמצעותו מתפשטת היידי ונעשית הי"א.

הערת קה"ת
לעיל יא, ב.

פסוקה 28

50 ארץ טובה ורחבה

"ארץ טובה ורחבה" — ביטוי המוסב כאן על מלכות, המתרחבת בהתאם לאור שבתוכה.

Exodus 3:8 שמות ג':ח

וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההוא אל-ארץ טובה ורחבה אל-ארץ זבת חלב ודבש אל-מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסים:

and I am come down to deliver them out of the hand of the Egyptians, and to bring them up out of that land unto a good land and a large, unto a land flowing with milk and honey; unto the place of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 כמאמר התיקוני זהר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
בהקדמה (בד"ה פתח אליהו).

52 מלכות פה

בקטע "פתח אליהו", תיקוני זוהר מונה את הספירות כאיברים ואומר: "מלכות היא הפה; אנו קוראים לה תורה שבעל פה". הטקסט משתמש בכך

42 בינה יתירה ניתנה באשה

רב חסדא מפרש את "ויבן ה' אלקים את הצלע" כמלמד שהקדוש ברוך הוא נתן לאישה בינה נוספת, הבנה רבה יותר מזו של האיש. הטקסט מביא זאת כדי לקשור את הבינה לנקבה, אמא, שממנה באה התורה שבעל פה.

Niddah 45b:11-12 נדה מ"ה ב:י"א-י"ב

אמר רב חסדא: מאי טעמא דרבי? דכתיב "ויבן ה' אלקים את הצלע", מלמד שנתן הקדוש ברוך הוא בינה יתירה באשה יותר מבאיש. ואידך, הווא מבעי לקה לכדריש לקיש, דאמר ריש לקיש משום רבי שמעון בן מנסיא: "ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבא אל האדם" — מלמד שקלעה הקדוש ברוך הוא לתוך והביאה אצל אדם הראשון, שכן בכרבי הים קוריו לקלעיתא — בנ"תא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

43 בסכת תשבו

"בסוכות תשבו שבעת ימים". זו הדוגמה שמביא הטקסט לפסוק יחיד ההופך למסכת שלמה בתורה שבעל פה.

Leviticus 23:42 ויקרא כ"ג:מ"ב

בסכת תשבו שבעת ימים כלהאזרח בישראל ישבו בסכת:

Ye shall dwell in booths seven days; all that are home-born ;in Israel shall dwell in booths

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 ארץ טובה ורחבה

בכתב היד נוספה כאן ההערה: כידוע, בינה נקראת גם "רחובות", כמו בפסוק "כי עתה הרחיב ה' לנו", וכפי שמבואר במקום אחר על "ולא אבה..." בפרשת תצא.

הערת קה"ת

בגזכתיק הנ"ל נוסף: (וכנודע שבינה נק' ג"כ רחובות וכמ"ש כי הרחיב ה' לנו וכמ"ש במ"א ע"פ ולא אבה כ"י בפי תצא).

45 ארץ טובה ורחבה

"ארץ טובה ורחבה" — מיושם כאן על התורה שבעל פה, שרוחב פירושה אינו מסתיים.

Exodus 3:8 שמות ג':ח

וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההוא אל-ארץ טובה ורחבה אל-ארץ זבת חלב ודבש אל-מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסים:

and I am come down to deliver them out of the hand of the Egyptians, and to bring them up out of that land unto a good land and a large, unto a land flowing with milk and honey; unto the place of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 27

46 שנקראת ג"כ ארץ הצבי

התלמוד שואל מדוע ארץ ישראל נמשלה לצבי, ומשיב: כשם שעורו של צבי אינו מחזיק את בשרו, כך הארץ אינה מחזיקה את פירותיה. הטקסט מיישם את הדימוי על התורה שבעל פה, שדבריה מתרחבים יחד עם הבנתה.

Ketubot 112a כתובות קי"ב א

הערת קה"ת

כתובות קיב, א.

‘.Jacob; and I will give it you for a heritage: I am the L-RD
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 35

57 ונתתי צבי

”ואציב צבי בארץ החיים“. הטקסט מפרש את ”צבי“ כ”רצון“: רצונו העליון של ה' נקבע בארץ החיים, כלומר בתורה שבעל פה.

Ezekiel 26:20 יחזקאל כ"ו:כ'

וְהוֹרֵדְתִּיךָ אֶת־יִוֹרְדֵי בּוֹר אֲלֵעִם עוֹלָם וְהוֹשַׁבְתִּיךָ בְּאֶרֶץ תַּהֲתִיּוֹת כְּחֶרְבוֹת מַעוֹלָם אֶת־יִוֹרְדֵי בּוֹר לְמַעַן לֹא תִשָּׁבִי וְנָתַתִּי צָבִי בְּאֶרֶץ חַיִּים:

then will I bring thee down with them that descend into the pit, to the people of old time, and will make thee to dwell in the nether parts of the earth, like the places that are desolate of old, with them that go down to the pit, that thou be not inhabited; and I will set glory in the land of the living

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 לצביונו נבראו

רבי יהושע בן לוי: כל מעשה בראשית נבראו "בהסכמתם" (לצביונם). הטקסט מביא זאת כדי להראות ש"צבי" פירושו רצון.

Rosh Hashanah 11a:6 ראש השנה י"א א"ו:

ואידך נמי, הא כתיב: "עץ פרי"? הווא כדריב יהושע בן לוי. דאמר רבי יהושע בן לוי: קל מעשה בראשית לקומתו נבראו, לדעתו נבראו, לצביונו נבראו, שנאמר: "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם", אל תקרי "צבאם", אלא "צביונם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה יא, א.

59 וחפץ הוא פנימית הרצון

ההערה מפנה לשם בעניין שחפץ הוא פנימיות הרצון.

הערת קה"ת

ראה סידור רצג, ג. נתבאר באריכות באוה"ת שמע"צ ע' איתשפד. המשך תרס"ו ע' סד. וע' תטז.

פסוק 36

60 תחלתו בסופן

בספר יצירה נאמר על עשר הספירות ש"סופן נעוץ בתחילתו ותחילתו בסופו". המאמר משתמש בכך כדי להסביר מדוע הרצון העליון מתגלה בספירה התחתונה ביותר, מלכות.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז:

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתו ותחלתו בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

כדי לזהות את מלכות עם התורה שבעל פה.

Tikkunei Zohar 17a תקוני זוהר י"ז א

53 חכמות בחוץ תרונה ב' חכמות

"חכמות בחוץ תרונה". הרבים נקרא כשתי חכמות: חכמה עליונה (התורה שבכתב) וחכמה תחתונה (התורה שבעל פה).

Proverbs 1:20 משלי א'כ'

חֲכָמוֹת בַּחוּץ תִּרְנֶה בְּרַחֲבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ:

Wisdom crieth aloud in the streets, she uttereth her voice in the broad places

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי א, כ. ראה לקמן ע, א. ופרש"י הרי חכמתה של תורה בחוצותיה תזעקנה להזהירכם לסור עליהם הן חוצותיה בתי מדרשות ברחובות במקום שמרחיבין אותה, כך דרש רבי תנחומא עכ"ל, והמאירי דקדק חכמות לשון רבים תתן קולה לשון יחיד וגם תרונה אצל המדקדקים הוא לשון יחיד, והרלב"ג פ"י חכמות בחוץ היינו להתגלות חכמת הש"י ביצירת הנמצאות התגלות נפלא כשיעויין באופן החכמה הנפלאה שיש ביצירת כל נמצא כו'. — אוה"ת נ"ך כרך-א ע' תקמו.

פסוק 30

54 שחורה אני

"שחורה אני אך נאה". המאמר מפרש את השחרות כמלכות המצטמצמת לנקודה אחת, כאשר מתגלה בה אור מועט.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א'ה'

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנָאוֹה בָנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֹהֲלֵי קֶדָר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 34

55 והוצאתי אתכם מתחת

"והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים". הטקסט מפרש זאת כיציאת המדות מן הגרון הצר באמצעות הקול של התורה שבכתב.

Exodus 6:8 שמות ו'ז'

לֵכֵן אָמַר לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵּתָם וְגִאֲלֵתִי אֶתְכֶם בְּיָד עֲזָרָה וְנִטְוִיָּה וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים:

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-RD, and I will bring you out from under the burdens of the Egyptians, and I will deliver you from their bondage, and I will redeem you with an outstretched arm, and with great judgments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 והבאתי אתכם אל הארץ

"והבאתי אתכם אל הארץ". הטקסט מפרש את הארץ כתורה שבעל פה, שבאה לאחר יציאת מצרים ועומדת בדרגה גבוהה יותר.

Exodus 6:8 שמות ו'ח'

וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יְדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מוֹרֶשֶׁה אֲנִי ה'

And I will bring you in unto the land, concerning which I lifted up My hand to give it to Abraham, to Isaac, and to

61 עטרת בעלה

"אשת חיל עטרת בעלה". יש לפרש זאת כעליית מלכות להיות כתר לז"א.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד'

אִשְׁת־חֵיל עֹטֶרֶת בַּעְלָהּ וּכְרָקָב בַּעֲצָמוֹתֶיהָ מְכִישָׁה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that
.doeth shamefully is as rottenness in his bones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 ארץ חפץ

"ארץ חפץ". יש לפרש זאת כמלכות, שבה מתגלה חפצו של ה', הרצון הפנימי.

Malachi 3:12 מלאכי ג':י"ב

וְאִשְׁרוּ אֹתְכֶם כָּל־הַגּוֹיִם כִּי־תִהְיוּ אֹתָם אֶרֶץ חֶפֶץ אֲמַר ה' צִבְאוֹת:

And all nations shall call you happy; For ye shall be a de-
.lightsome land, Saith the L-RD of hosts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 כח הצומח שהוא בחי' א"ס לברוא מאין כו' כמ"ש באגדה"ק איהו וחיה

אגרת זו בתניא, הפותחת במילים "איהו וחיהי חד", מסבירה שכוונת הצמיחה שבארץ, היוצר יש מאין, נובע מאין סוף. המאמר מפנה אליה לאותה דוגמה.

Tanya, Iggeres HaKodesh 20:18 תניא, אגרת הקדש כ"י"ח

וְיִנְעוּז תַּחֲלָתָן בְּסוּפֵי, הוּא כַח הַ"אֵין־סוֹף" בְּרוּךְ־הוּא לְבְרֹא יֵשׁ מֵאֵין, וְלֹא עַל־יְדֵי עֵינָהּ וְעוֹלָל, שִׁיְהִיָּה הַעֲלֹל מוֹקֵף מַעֲיָלָתוֹ וּבָטֵל בְּמַצִּיאוֹת, רַק יִהְיֶה הַיֵּשׁ דָּכָר נִפְרָד מֵאֱלֻקוֹת, בְּכַדִּי שִׁיְהִיָּה הַמֵּאֲצִיל בְּרוּךְ־הוּא מְלֶךְ עַל כָּל הַנִּפְרָדִים, עַל־יְדֵי שִׁמְיָיִמו מְצוּתוֹ שִׁיִּצְוָה עֲלֵיהֶם, וְ"סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תַּחֲלָה".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

64 לימוד דהלכות נעלה יותר

ההערה מפנה לשם כדי להצביע על מעלת לימוד ההלכה.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקס"ב ע' כט.

65 הערת קה"ת מפנה לSotah 40 למילים האלה.

Sotah 40 סוטה מ'

פסקה 37

66 והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי

"ואביא אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי". הטקסט מבין את הביטוי "נשאתי את ידי" כפשוטו: ה' מרים את "הארץ", מלכות, מעל הראש.

Exodus 6:8 שמות ו':ח'

וְהִבֵּאתִי אֹתְכֶם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאָתִי אֶת־יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מוֹרֶשֶׁה אָנֹכִי ה'

And I will bring you in unto the land, concerning which I
lifted up My hand to give it to Abraham, to Isaac, and to
'Jacob; and I will give it you for a heritage: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 אשת חיל עטרת בעלה

"אשת חיל עטרת בעלה": מלכות, שמתרוממת ונעשית כתר לז"א.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד'

אִשְׁת־חֵיל עֹטֶרֶת בַּעְלָהּ וּכְרָקָב בַּעֲצָמוֹתֶיהָ מְכִישָׁה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that
.doeth shamefully is as rottenness in his bones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 הערת קה"ת מפנה לGenesis 1:1-6:8 למילים האלה.

Genesis 1:1-6:8 בראשית א':א-ו':ח'

פסקה 38

69 ונתתי צבי בארץ החיים

הציטוט מובא שוב: הרצון שנקבע ב"ארץ החיים" הוא הסיבה לכך שמלכות יכולה לעלות לכתר.

Ezekiel 26:20 יחזקאל כ"ו:כ'

וְהוֹרְדִיתִיךָ אֶת־יֹרְדֵי בּוֹר אֲלֵעֵם עוֹלָם וְהוֹשַׁבְתִּיךָ בְּאֶרֶץ תַּחְתּוֹת כְּחֻרְבוֹת מְעוֹלָם אֶת־יֹרְדֵי בּוֹר לְמַעַן לֹא תִשָּׁבִי וְנָתַתִּי צָבִי בְּאֶרֶץ חַיִּים:

then will I bring thee down with them that descend into the
pit, to the people of old time, and will make thee to dwell in
the nether parts of the earth, like the places that are desolate
of old, with them that go down to the pit, that thou be not in-
;habited; and I will set glory in the land of the living

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 מקדש אד' כוננו ידך

"המקדש, ה', שכונונו ידך", מתוך שירת הים. הטקסט מפרש את ה"ידיים" כזרועות של אריך אנפין, הבונות את מלכות.

Exodus 15:17 שמות ט"ו:י"ז

תִּבְאֵמוּ וְתִשְׁעֲמוּ בְּהָר נִחְלָתְךָ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּתְּ HAVAYAH מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנֵנוּ יָדֶיךָ:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain
of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast
made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy
.hands have established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, יז.

פסקה 39

71 והיית עטרת תפארת

"תהיי עטרת תפארת ביד ה', וצניף מלוכה בכף אלקיך". הטקסט מפרש את הצניף כמלכות, כתר של תפארת, המוחזקת בכף היד המרימה אותה.

Isaiah 62:3 ישעיהו ס"ב:ג'

וְהִיִּית עֹטֶרֶת תִּפְאָרֶת בְּיַד־HAVAYAH וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף־אֱלֹקֶיךָ:

Thou shalt also be a crown of beauty in the hand of the
L-RD, And a royal diadem in the open hand of thy G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע' סב, ג.

פסוקה 40

72 ונתתי אתה לכם מורשה

"...לתת אותה לאברהם, ליצחק וליעקב, ואתננה לכם למורשה". המאמר מפרש את הארץ כתורה שבעל פה, את האבות ככתר שלה, ואת המורשה כאור הגנוז שבה.

Exodus 6:8 שמות ו':ח'

והבאתי אתכם אל־הארץ אשר נשאתי את־ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה'

And I will bring you in unto the land, concerning which I lifted up My hand to give it to Abraham, to Isaac, and to 'Jacob; and I will give it you for a heritage: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 42

73 אמר לבני ישראל

"לכן אמור לבני ישראל: אני הוי', והוצאתי אתכם..." הטקסט מפרש זאת כעיסוק בתורה שבכתב, "תורת הוי'", שמוליד את המדות.

Exodus 6:6 שמות ו':ו'

לכן אמר לבני־ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם ברוצ נטויה ובשפטים גדלים:

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-RD, and I will bring you out from under the burdens of the Egyptians, and I will deliver you from their bondage, and I will redeem you with an outstretched arm, and with great judgments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 43

74 אם הבנים שמחה

"הוא מושיב את העקרה בביתה כאם שמחה לילדיה." הטקסט משתמש בפסוק הזה כדי לתאר את שמחת הלידה, כשהרגשות יוצאים אל הגלוי.

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט'

מושיבי עקרת הבית אם־הבנים שמחה הללו־קה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 והבאתי אתכם אל הארץ

"ואביא אתכם אל הארץ", כפי שנקרא לעיל: ההמשכה מז"א למלכות, ארץ כנען.

Exodus 6:8 שמות ו':ח'

והבאתי אתכם אל־הארץ אשר נשאתי את־ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה'

And I will bring you in unto the land, concerning which I lifted up My hand to give it to Abraham, to Isaac, and to 'Jacob; and I will give it you for a heritage: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 44

76 אשת חיל עטרת בעלה

"אשת חיל עטרת בעלה" — נאמר שוב על התורה שבעל פה, שהועלתה מעל הראש.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד'

אִשְׁת־חַיִּיל עֲטֶרֶת בַּעֲלָהּ וּכְרָקָב בַּעֲצָמוֹתָיו מְבִישָׁה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 צניף מלוכה

"צניף מלוכה בכף אלקיך" — נאמר שוב על מלכות, התורה שבעל פה.

Isaiah 62:3 ישעיהו ס"ב:ג'

וְהָיִית עֲטֹרַת תְּפָאֶרֶת בְּיַד־Havayah וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף־אַלְקִיךָ:

Thou shalt also be a crown of beauty in the hand of the L-RD, And a royal diadem in the open hand of thy G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 חדשים לבקרים

"חדשים לבקרים, רבה אמונתך". הטקסט משתמש בפסוק זה ביחס למוחין החדשים הנמשכים בכל יום, ההופכים את האדם לבריאה חדשה.

Lamentations 3:23 איכה ג':כ"ג

חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

.They are new every morning; Great is Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איכה ג, כג.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Etz Chaim (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/vaeira/5/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק